

# Wołukanis, Alicja

---

## Przemysł lekki w Polsce

---

Rocznik Żyrardowski 8, 173-222

---

2010

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych [mazowsze.hist.pl](http://mazowsze.hist.pl).

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Alicja Wołukanis

## Przemysł lekki w Polsce

Celem niniejszego opracowania jest określenie roli, jaką odgrywa przemysł lekki w polskiej gospodarce oraz jakie są jego perspektywy rozwoju i czym zdeterminowane. Przedmiotem analizy przedstawionej w niniejszej publikacji są zmiany zachodzące w przemyśle lekkim w Polsce w latach 2004–2008, uwzględniające wybrane aspekty konkurencyjności.

Przemysł lekki zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD 2004) sklasyfikowany jest w sekcji D – przetwórstwo przemysłowe i obejmuje:

- dział 17 – Włókiennictwo, do którego zakwalifikowano przygotowanie i przędzenie włókien, tkanie i wykończanie materiałów włókienniczych, produkcję wyrobów nietkanych (przędziny, włókniny), jak również produkcję dzianin, bielizny, ubiorów i okryć, a także wyroby pończosznicze;
- dział 18 – Produkcja odzieży i wyrobów futrzarskich, do którego zakwalifikowano produkcję konfekcji z tkanin i dzianin, bielizny osobistej, odzieży roboczej oraz produkcję konfekcji z futer;
- dział 19 – Produkcja skór wyprawionych i wyrobów ze skór wyprawionych, do którego zakwalifikowano wyprawianie skór (19.1), produkcję toreb bagażowych, toreb ręcznych, wyrobów rymarskich i innych artykułów ze skóry (19.2) oraz produkcję obuwia (19.3).

Przy prezentacji danych odnoszących się do omawianego przemysłu przyjęto skrót PKD 17 odnoszący się do przemysłu włókienniczego, PKD 18 dla przemysłu odzieżowego oraz PKD 19 dla przemysłu skórzanego, który obejmuje przemysł garbarski.

### 1. Przemysł włókienniczo-odzieżowy<sup>1</sup> w Polsce

#### 1.1. Na tle unijnego przemysłu włókienniczo-odzieżowego<sup>2</sup>

Unia Europejska jest największym na świecie rynkiem tekstyliów i odzieży, którego wartość jest na poziomie 415 mld euro. Europejski przemysł włókienniczo-odzieżowy jest drugim co do wielkości eksporterem tek-

---

<sup>1</sup> Zwany też tekstylno-odzieżowym.

<sup>2</sup> Ministerstwo Gospodarki – Analiza konkurencyjności sektorów przemysłu lekkiego, 2008 r.

stylów i trzecim odzieży. Z danych szacunkowych Euratex<sup>3</sup>-u za 2008 rok wynika, że w krajach Unii Europejskiej (UE-27) funkcjonowało 141,5 tys. przedsiębiorstw włókienniczo-odzieżowych z czego 0,8% to przedsiębiorstwa działające w Polsce. Zatrudnienie ogółem w tym przemyśle w UE-27 wynosiło 2,32 mln osób. Pracujący w krajowym przemyśle stanowili 5,1% liczby pracujących w unijnym przemyśle włókienniczo-odzieżowym.

W unijnych przemysłach włókienniczym i odzieżowym utrzymuje się tendencja spadkowa w zatrudnieniu. W 2008 r. w stosunku do roku poprzedniego zmniejszyło się ono odpowiednio o 6,5% i 5,9%. Zmiany zatrudnienia odczuły również krajowe przemysły włókienniczy i odzieżowy, które w analogicznym okresie odnotowały 11,3% i 5,8% spadek zatrudnienia. Obroty unijnego przemysłu włókienniczo-odzieżowego w 2008 r. kształtowały się na poziomie 188,4 mld euro, natomiast obroty krajowego przemysłu osiągnęły wartość ok. 4,3 mld euro, co odpowiadało ok. 2,3% obrotów unijnych. Obroty unijnego przemysłu włókienniczego w 2008 r. odniesione do roku 2007 zmniejszyły się o ok. 6%, natomiast odzieżowego o 4,5%. Tendencję wzrostową obrotów krajowych obserwujemy jedynie w przypadku przemysłu odzieżowego i dynamika zmian (2008/2007) wynosi 118%. W przypadku przemysłu włókienniczego widoczny był w 2008 r. spadek obrotów o 5,3%.

Szacuje się, że inwestycje w analizowanych przemysłach w krajach UE wyniosły w 2008 r. łącznie ok. 5,6 mld euro. W stosunku do wartości inwestycji w roku poprzednim w przemyśle włókienniczym zaobserwowano spadek o 7,8%, natomiast w przemyśle odzieżowym o 6,4%. W Polsce poczyniono inwestycje na kwotę ok. 140 mln euro, co stanowiło 1,8% wartości inwestycji unijnych. Nakłady inwestycyjne w przemysłach: włókienniczym i odzieżowym w Polsce w 2008 r. zmniejszyły się w odniesieniu do 2007 roku odpowiednio o 28% i 1,3%. Szacuje się, że wartość dodana osiągnięta przez przemysł włókienniczo-odzieżowy w UE wynosiła 60 mld euro, natomiast krajowy odpowiednik tego przemysłu miał ok. 3,8% udziału w tej wartości.

Według danych Komisji Europejskiej wartość unijnego eksportu (wg CN) sektora włókienniczo-odzieżowego w 2008 r. wynosiła 36,3 mld euro, natomiast importu (wg CN) 80,3 mld euro. Udział unijnego eksportu wyrobów włókienniczo-odzieżowych w eksporcie wyrobów ogółem z UE wynosił ok. 3%, natomiast importu ok. 5%. Udział polskiego eksportu, jak rów-

---

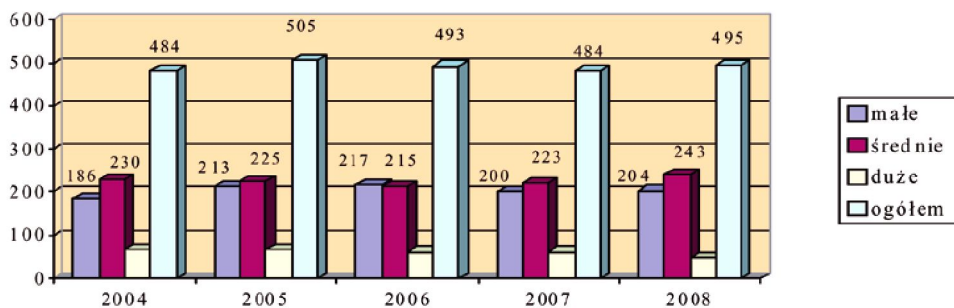
<sup>3</sup> Euratex (The European Apparel and Textile Organisation) reprezentuje europejski przemysł tekstylny-odzieżowy wobec Komisji Europejskiej (<http://en.wikipedia.org>). W opracowaniu wykorzystane zostały dane statystyczne GUS (roczniki statystyczne przemysłu, biuletyny statystyczne) i Euratex-u oraz krajowych izb branżowych.

niez importu wyrobów włókienniczo-odzieżowych w eksporcie/importcie unijnym tych wyrobów ogółem wynosił w 2008 r. odpowiednio 1,7% oraz 0,6%.

Wydajność pracy na 1 zatrudnionego mierzona wielkością wartości dodanej wytworzonej w UE kształtowała się na poziomie 25,5 tys. euro. Wydajność pracy mierzona wielkością wartości dodanej liczonej na jednego zatrudnionego w przemyśle włókienniczo-odzieżowym w Polsce wyniosła w 2008 r. średnio ok. 10 tys. euro, podczas gdy na poziomie sekcji D wg PKD średnia wydajność wynosiła ok. 19,3 tys. euro.

## 1.2. Na tle przemysłu w Polsce

Według danych GUS na koniec 2008 r. w przemyśle tekstylnym i odzieżowym w Polsce funkcjonowały łącznie 1174 przedsiębiorstwa<sup>4</sup>, w których zatrudniano ponad 134,5 tys. osób. Przedsiębiorstwa tekstylno-odzieżowe stanowiły 7,6 % liczby przedsiębiorstw sklasyfikowanych w sekcji D. Zatrudnienie w przemyśle tekstylnym i odzieżowym było na poziomie 6,8% ogółu zatrudnionych w przemyśle (sekcja D).



Wykres 1. Przemysł tekstylny – liczba przedsiębiorstw

*Przedsiębiorstwa: małe zatrudniają 10–49 osób, średnie – 50–249 osób, duże – powyżej 249 osób, ogółem – zatrudniają pow. 9 osób.*

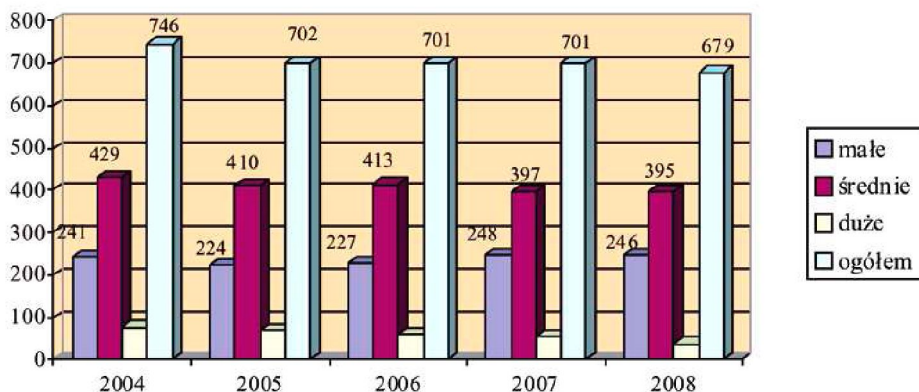
W latach 2004–2008 udział średnich i dużych przedsiębiorstw tekstylnych (wykres 1) w liczbie przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 osób wynosił od 56 do 62%. Zatrudnienie (wykres 3) w tej grupie przedsiębiorstw w latach 2004–2008 stanowiło ok. 91%, natomiast w 2006 r.

<sup>4</sup> Dane ekonomiczno-finansowe GUS dotyczą podmiotów, których liczba pracujących przekracza 9 osób.



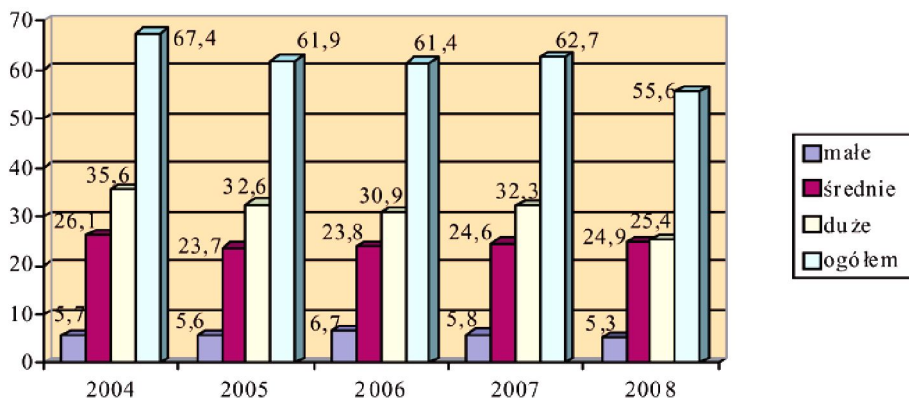
89% zatrudnionych w przemyśle tekstylnym. Zmiany zatrudnienia w grupie przedsiębiorstw zatrudniających od 10–49 osób były najmniej odczuwalne i średnie roczne zatrudnienie w analizowanym okresie wynosiło ok. 5,8 tys. osób. W analogicznym okresie w przedsiębiorstwach średnich i dużych (zatrudniających powyżej 49 osób) zatrudnienie uległo zmniejszeniu o 11,4 tys. osób. W tym okresie uległa zmniejszeniu liczba przedsiębiorstw dużych, które po zmniejszeniu zatrudnienia przeszły do grupy przedsiębiorstw średnich i w związku z tym ogólna liczba przedsiębiorstw w tej grupie nie uległa zmianie. Należy podkreślić, że w 2008 r. w tej grupie przedsiębiorstw nastąpił spadek zatrudnienia o ok. 6,6 tys. osób w stosunku do zatrudnienia w roku 2007.

W przemyśle odzieżowym (wykres 2) w analogicznym okresie średnie i duże przedsiębiorstwa stanowiły 68–64% liczby przedsiębiorstw (zatrudniających powyżej 9 osób) i średnie roczne zatrudnienie w tej grupie przedsiębiorstw od roku 2006 miało tendencję spadkową i zmieniało się od 69,4 do 55,4 tys. zatrudnionych. W grupie przedsiębiorstw zatrudniających 10–49 osób zatrudnienie (wykres 4) zmieniało się od 6,8 do 16,4 tys. osób, a liczba przedsiębiorstw zwiększyła się do 246 jednostek w 2008 r.



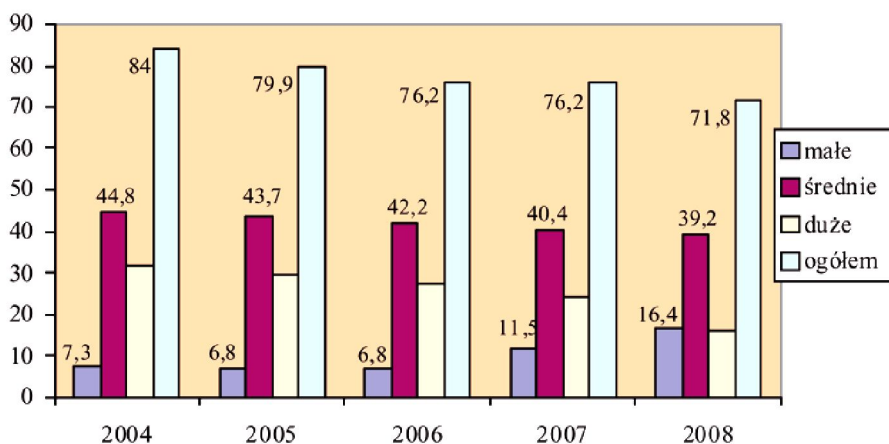
Wykres 2. Przemysł odzieżowy – liczba przedsiębiorstw

*Przedsiębiorstwa: małe zatrudniają 10–49 osób, średnie – 50–249 osób, duże – powyżej 249 osób, ogółem – zatrudniają pow. 9 osób.*



Wykres 3. Przemysł tekstylny – zatrudnienie (w tys. osób)

Odczuwalne zmiany dotyczyły grupy przedsiębiorstw odzieżowych zatrudniających powyżej 49 osób, w których zatrudnienie w roku 2008 w odniesieniu do roku 2004 zmniejszyło się o 21,3 tys. pracowników, a liczba przedsiębiorstw zmniejszyła się o 72 jednostki. Obserwowane zmiany były wynikiem globalnej konkurencji związanej z lokowaniem zamówień w Chinach przez stałych odbiorców z Polski, jak również wpływu skutków kryzysu na rynkach finansowych.

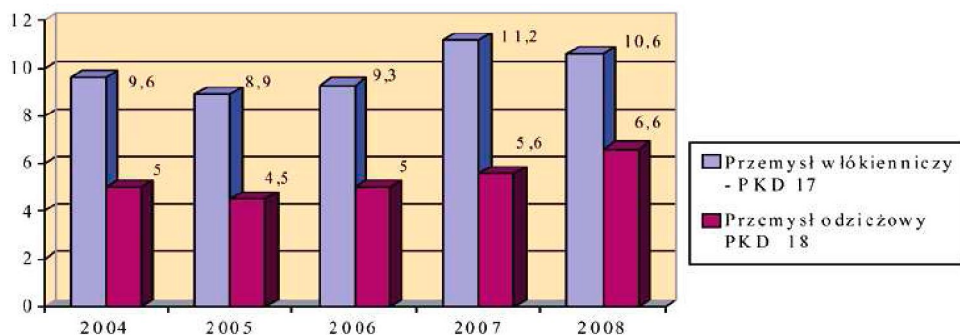


Wykres 4. Przemysł odzieżowy – zatrudnienie (w tys. osób)

Na podstawie powyższych danych można stwierdzić, że zmiany zachodzące w przedsiębiorstwach tekstylnych i odzieżowych, zatrudniających

powyżej 49 osób, które stanowiły w analizowanym okresie od 56 do 62% liczby przedsiębiorstw tekstylnych i od 68 do 64% liczby przedsiębiorstw odzieżowych, były grupą przedsiębiorstw, która najbardziej odczuła presję konkurencyjną i zachodzące w niej zmiany można uznać za reprezentatywne dla badanego sektora. Z tego powodu w dalszej części analizy przedstawiane dane odnosząc się będą (z nielicznymi wyjątkami) do zbiorowości przedsiębiorstw powyżej 49 zatrudnionych.

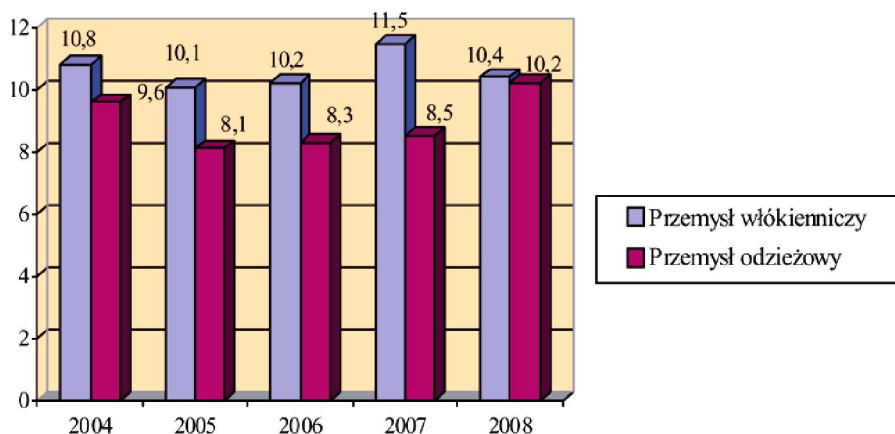
W 2008 r. poziom osiągniętych przychodów z całokształtu działalności ogółem przez przedsiębiorstwa tekstylno-odzieżowe wyniósł 17,2 mld zł, co odpowiadało blisko 2% udziałów w przychodach z całokształtu działalności ogółem dla przedsiębiorstw sklasyfikowanych w sekcji D – przetwórstwo przemysłowe. W przypadku przedsiębiorstw włókienniczych wartość przychodów z całokształtu działalności (wykres 5) od roku 2005 (8,9 mld zł) wzrastała do 11,2 mld zł w 2007 r. W 2008 r. przychody były na poziomie 10,6 mld zł (dynamika 2008/2007 – 95%).



Wykres 5. Przychody z całokształtu działalności (w mld zł)

Dla przemysłu odzieżowego obroty w analogicznym okresie kształtowały się na poziomie od 4,5 do 6,6 mld zł, w 2008 r. osiągnęły dynamikę 117% (2008/2007).

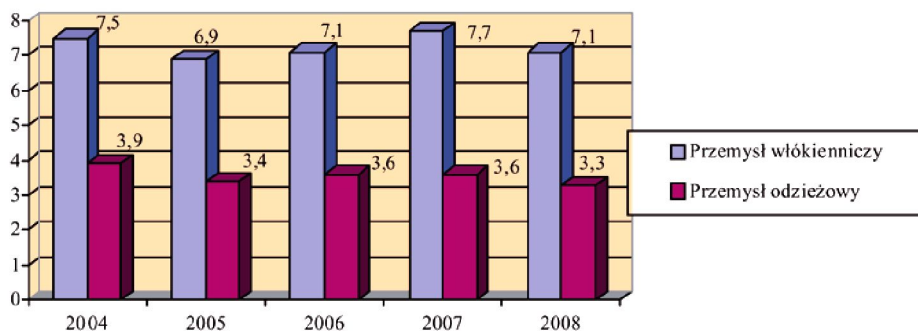
W badanym okresie produkcja sprzedana (wykres 6) przemysłu włókienniczego (dla pełnej zbiorowości) miała tendencję wzrostową od 2005 r. do 2007 r. i wartościowo (w cenach bieżących) zmieniała się od 10,8 mld zł w 2004 r. do 10,5 mld zł, w 2008 r., natomiast w 2007 r. obserwujemy największą wartość 11,2 mld zł. Dynamika produkcji sprzedanej 2008/2007 wynosiła 94%.



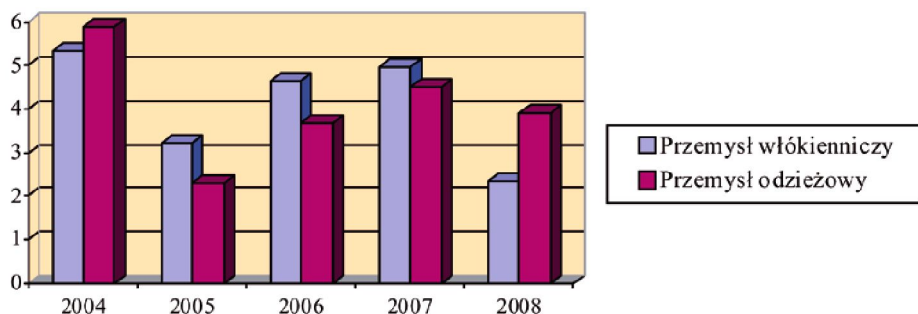
Wykres 6. Produkcja sprzedana (w mld zł)

Wartość produkcji sprzedanej (wykres 6) przemysłu odzieżowego (w cenach bieżących) w latach 2004–2008 wahała się od 9,6 mld zł w 2004 r. do 10,2 mld zł w 2008 r. Dynamika produkcji sprzedanej 2008/2007 w cenach stałych wynosiła 99,9%.

W 2008 r. udział przychodów netto ze sprzedaży produktów tekstylno-odzieżowych (10,4 mld zł) w analogicznych przychodach sekcji D wyniósł 1,5%. W latach 2004–2008 udział przychodów netto ze sprzedaży produktów włókienniczych był w przedziale wartości od 6,9 do 7,7 mld zł, a dla przemysłu odzieżowego od 3,9 do 3,3 mld zł (wykres 7).



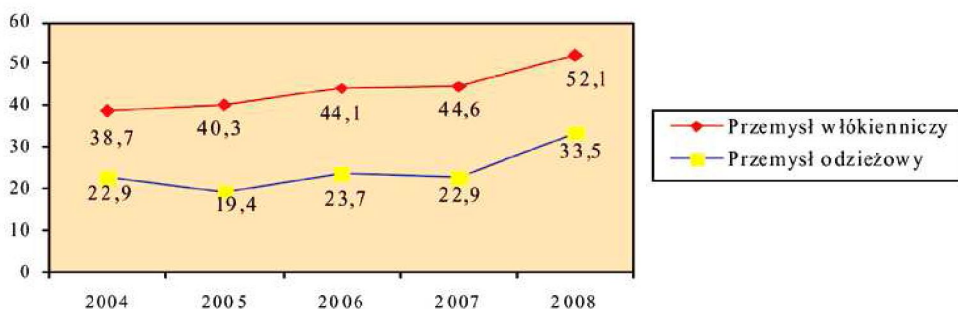
Wykres 7. Przychody netto ze sprzedaży produktów (w mld zł)



Wykres 8. Wskaźnik rentowności obrotu brutto z całokształtu działalności (w %)

Wskaźnik rentowności obrotu brutto z całokształtu działalności (wykres 8) w przemyśle włókienniczym po spadku w 2005 r. sukcesywnie wzrastał od wartości 3,22% do wartości 4,97% i podobnie w przemyśle odzieżowym od 2,29% do 4,51%. W obu przemysłach obserwujemy spadek wskaźnika rentowności w 2008 r. odpowiednio do wartości 2,35% i 3,89%. W przypadku wskaźnika rentowności obrotu brutto z całokształtu działalności w 2008 r. odnotowano spadek tych wskaźników, z tym że spadek w przemyśle włókienniczym był niższy niż osiągnięty w 2005 roku.

Wydajność pracy (wykres 9) mierzona wartością dodaną brutto (ceny bieżące) wypracowaną na jednego zatrudnionego w przemyśle włókienniczym sukcesywnie wzrastała od wartości 38,7 tys. zł w 2004 r. do 44,3 tys. zł w 2006 r. Dynamika zmian 2006/2005, 2007/2006, 2008/2007 odpowiednio wynosiła 109%, 98%, 101%.



Wykres 9. Wydajność pracy na jednego zatrudnionego: wartość dodana brutto/liczba pracujących w pełnej zbiorowości statystycznej) w tys. zł

Analogiczna wydajność w przemyśle odzieżowym w okresie 2004–2008 wahała się od 22,9 tys. zł (w 2004 r.) do 24,5 tys. zł (w 2008 r.). Wydajność pracy w przemyśle odzieżowym, który ze względu na swoją specyfikę wytwarzania wyrobów jednostkowych jest bardziej czasochłonny i zatrudnia prawie dwukrotnie więcej pracowników, osiąga wydajność ok. 50% niższą niż w przemyśle włókienniczym. Wartość dodana brutto wypracowywana w obu przemysłach była na porównywalnym poziomie.

Z dostępnych danych statystycznych GUS za rok 2008 wynika, że udział przedsiębiorstw prowadzących działalność innowacyjną, których działalność sklasyfikowano w dziale 17 (produkcja włókiennicza) i 18 (produkcja odzieży) wg Polskiej Klasyfikacji Działalności (zatrudniających powyżej 49 osób) wynosiła odpowiednio 15,3% (23% w 2005 r., 28,4 w 2006 r.) i 9% (12% w 2005 r., 12,6% w 2006 r.), co wskazuje na zajęcie ostatnich pozycji wśród przedsiębiorstw przemysłowych. W przedsiębiorstwach włókienniczych nakłady przypadające na jedno przedsiębiorstwo prowadzące działalność innowacyjną<sup>5</sup> wynosiły 1336 tys. zł i zmniejszyły się w stosunku do roku 2006 o 52%, natomiast w przedsiębiorstwach odzieżowych nakłady wyniosły 275,6 tys. zł, co wskazuje na spadek o ok. 12% w stosunku do nakładów w roku 2006.

Udział wyrobów nowych<sup>6</sup> i zmodernizowanych<sup>7</sup> w produkcji sprzedanej wyrobów w przedsiębiorstwach włókienniczych wynosił w 2008 r. 14,7% i obniżył się, w porównaniu z 2006 r. o ok. 5%. W przemyśle odzieżowym tego typu wyroby miały 2,9% i również odnotowano spadek. Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w 2008 r. wyniosły w przemyśle włókienniczym 18,1 mln zł (spadek o 20% nakładów w stosunku do nakładów w 2006 r.), a w przemyśle odzieżowym 1,2 mln zł, co stanowiło odpowiednio 0,89% oraz 0,06% nakładów poniesionych na poziomie sekcji przetwórstwo

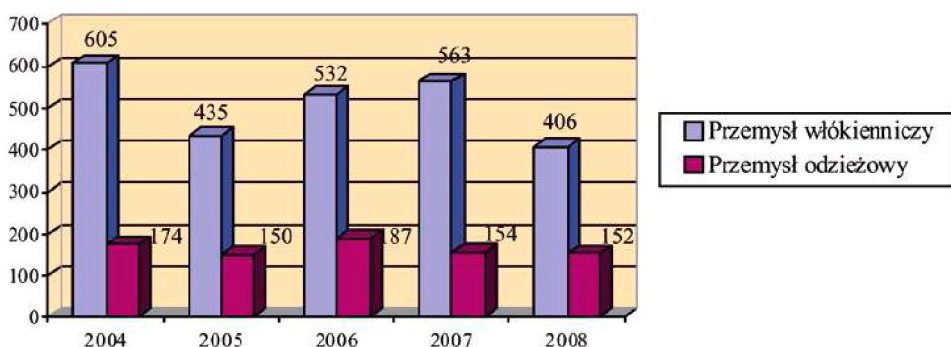
<sup>5</sup> Według GUS – działalność innowacyjna w przemyśle polega na uruchamianiu produkcji nowych lub istotnie ulepszonych (zmodernizowanych) wyrobów, a także wdrażaniu nowych lub istotnie ulepszonych procesów technologicznych, przy czym wyroby te i procesy są nowe, przynajmniej z punktu widzenia wprowadzającego je przedsiębiorstwa. Obejmuje wiele działań o charakterze badawczym (naukowym), technicznym, organizacyjnym, finansowym i handlowym.

<sup>6</sup> Według GUS – wyrób nowy jest to wprowadzony na rynek wyrób, którego charakterystyka technologiczna (techniczna) i (lub) zastosowanie są nowe lub różnią się w sposób znaczący od uprzednio wytwarzanych wyrobów.

<sup>7</sup> Według GUS – wyrób zmodernizowany jest to wyrób już istniejący, którego właściwości techniczne i (lub) działanie zostały znacząco ulepszone poprzez zastosowanie nowych, doskonalszych materiałów lub komponentów w przypadku wyrobu prostego bądź poprzez częściowe zmiany w jednym lub większej liczbie podzespołów w przypadku wyrobu złożonego.



przemysłowe. Nakłady inwestycyjne ogółem (w przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 49 pracowników) w 2008 r. w dziale 17 i 18 (wykres 10) wyniosły odpowiednio 406 mln zł (co odpowiada 0,9% nakładów na poziomie sekcji D) i 254 mln zł (analogicznie 0,56%), podczas gdy na poziomie sekcji przetwórstwo przemysłowe nakłady te wyniosły 44 720 mln zł. Nakłady inwestycyjne w przemyśle włókienniczym w latach 2005–2007 miały tendencję wzrostową i zmieniały się od 435 do 563 mln zł. Natomiast w 2008 r. uległy zmniejszeniu do poziomu 406 mln zł.



Wykres 10. Nakłady inwestycyjne ogółem (w mln zł)

W przemyśle odzieżowym zaobserwowano zmiany wysokości nakładów inwestycyjnych, z tym że były one na niższym poziomie i zmieniały się od 174 do 152 mln zł, z tym że w badanym okresie najwyższą wartość 187 mln zł zanotowano w 2006 r.

### 1.3. Obroty handlu zagranicznego

Największym kontrahentem w ramach obrotów handlu zagranicznego są kraje Unii Europejskiej, do których wysyłano towary, stanowiące ok. 82% (w 2008 r.) wartości wszystkich wyeksportowanych wyrobów przemysłu włókienniczo-odzieżowego i importowano towary, których wartościowy udział wynosił ok. 73% całego importu tych towarów.

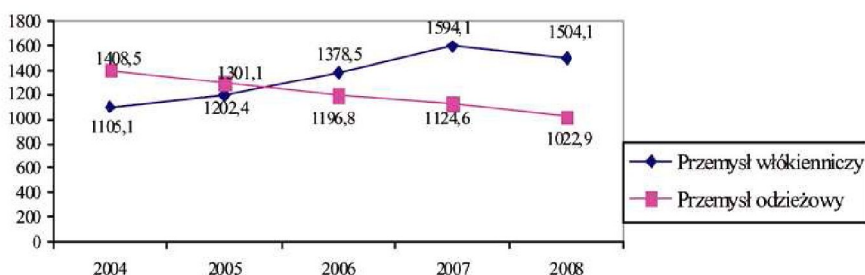
Realizowane w latach 2004–2008 obroty handlu zagranicznego wyrobami przemysłu włókienniczego (realizowane przez podmioty produkcyjne sklasyfikowane w dziale 17) miały tendencję wzrostową do roku 2007. Skutki kryzysu na rynkach finansowych istotnie przyczyniły się spadku za-

równy eksportu jak i importu wyrobów tekstylnych. Uzyskane w 2008 r. wyniki przedstawiały się następująco:

- eksport 1504,1 mln euro (dynamika '08/'07 – 94,4%) – wykres 11,
- import 1224,9 mln euro (dynamika '08/'07 – 89,9%) – wykres 14.

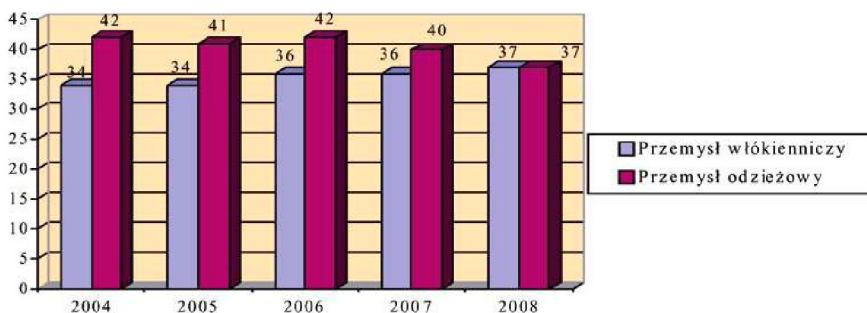
Saldo obrotów było dodatnie i wynosiło 279,2 mln euro.

W 2008 r. udział eksportu i importu podsektora włókienniczego w eksporcie i imporcie przemysłu ogółem (przetwórstwo przemysłowe) wynosił odpowiednio 1,8% i 1,7%. Dla porównania w 2007 r. udział eksportu i importu wynosił odpowiednio 2,1% i 2,3%.



Wykres 11. Eksport wyrobów z Polski (w mln euro)

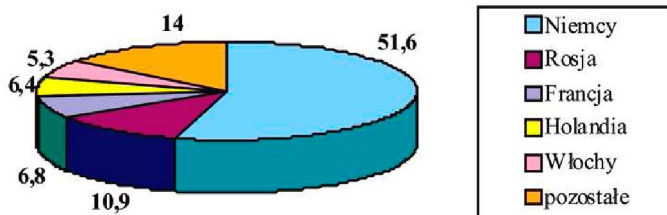
Udział przychodów ze sprzedaży eksportowej w przychodach ogółem (wykres 12) przedsiębiorstw przemysłu włókienniczego zmieniał się w latach 2004–2008 od 34% do 37%, w 2008 r. odnotowano 1% wzrost w stosunku do roku poprzedniego. Udział przychodów ze sprzedaży eksportowej w przychodach ogółem przedsiębiorstw na poziomie sekcji D był porównywalny bądź taki sam w poszczególnych latach. W 2008 r. udział ten wynosi 36%.



Wykres 12. Udział przychodów ze sprzedaży eksportowej w przychodach ogółem (w %)



Z danych eksportowych za lata 2006–2008 wynika, że sukcesywnie (wartościowo) wzrastał eksport na rynek UE i Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP).



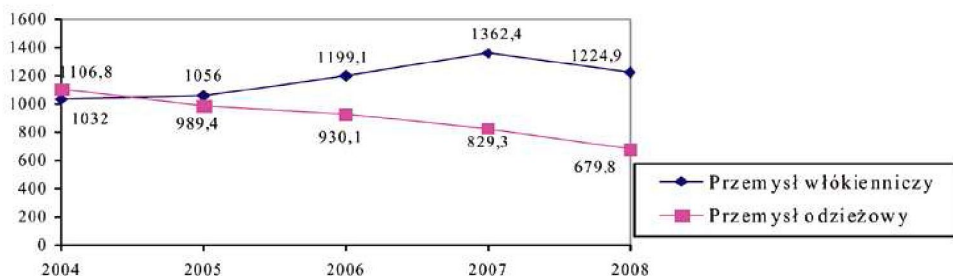
Wykres 13. Struktura geograficzna polskiego eksportu produktów włókienniczych w 2008 r. (%)

Z informacji przedstawionych na wykresie 13 wynika, że największym odbiorcą produktów włókienniczych eksportowanych z Polski w 2008 r., podobnie jak w latach poprzednich, były Niemcy. Wartość tego eksportu wynosiła 638 mln euro. Na drugim miejscu była Rosja (135 mln euro). W grupie 10 największych krajów, do których eksportowaliśmy wyroby włókiennicze o wartości powyżej 60 mln euro należały Francja (84 mln euro), Holandia (79 mln euro) i Włochy (66 mln euro). Pozostałe kraje dziesiątki to Ukraina, Dania, Belgia, Litwa i Wielka Brytania. W stosunku do roku poprzedniego wartość eksportu do Niemiec obniżyła się o 2,6%, do Francji 17,6%, a do Włoch o 58%, natomiast do Rosji odnotowany został wzrost eksportu na poziomie 17%.

Do 10 największych importerów towarów włókienniczych na rynek polski należały Niemcy (348 mln euro), Chiny (117 mln euro), Włochy (116 mln euro), Belgia (79 mln euro), Wielka Brytania oraz Holandia (po 62 mln euro). Do grupy pozostałych krajów realizujących import o wartości poniżej 50 mln euro zaliczono Francję, USA, Turcję i Danię.

Od 2004 do 2007 roku obserwowano systematyczny wzrost wartości eksportu z Polski i importu do Polski, realizowanego przez podmioty, których działalność została sklasyfikowana w dziale 17. Wpływ kryzysu, który odczuły firmy włókiennicze w 2008 r. spowodował spadek zarówno eksportu, jak i importu, odpowiednio o 6% i 10%.

W handlu zagranicznym w latach 2004–2008 wyrobami przemysłu odzieżowego (realizowanym przez podmioty produkcyjne sklasyfikowane w dziale 18) obserwowano systematyczny spadek wartości eksportu (wykres 11), którego dynamika zmieniała się od 91 do 94%. W przypadku importu (wykres 14) odnotowano podobną tendencję spadkową (od 6% w 2006/2005 do 18 % w 2008/2007).



Wykres 14. Import wyrobów do Polski (w mln euro)

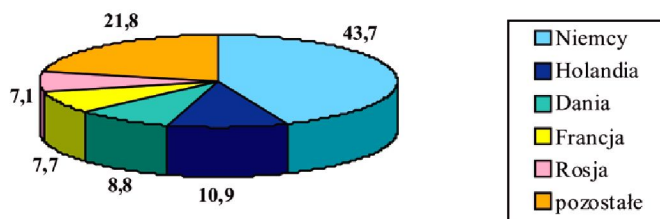
W 2008 r. wyniki handlu zagranicznego przemysłu odzieżowego przedstawiały się następująco:

- eksport 1022,9 mln euro (dynamika '08/'07 – 90,9%) – wykres 11,
- import 679,8 mln euro (dynamika '08/'07 – 81,9%) – wykres 14.

Saldo obrotów było dodatnie i wynosiło 343,1 mln euro.

Udział przychodów ze sprzedaży eksportowej w przychodach ogółem dla przemysłu odzieżowego (wykres 12) zmieniał się w latach 2004–2006 od 42% w 2004 r. do 41% w 2005 r., a w 2006 r. wynosił 42% (czyli o 6% więcej niż na poziomie sekcji D). Natomiast w 2008 r., na skutek oddziaływania kryzysu na rynkach finansowych, zaobserwowano spadek udziału przychodów ze sprzedaży eksportowej wyrobów odzieżowych w przychodach ogółem do poziomu 37%.

Głównym kierunkiem w obrotach handlowych był obszar UE, gdzie zrealizowano ok. 85% eksportu (wartościowo) i 77% importu (wartościowo) wyrobów odzieżowych.



Wykres 15. Struktura geograficzna polskiego eksportu wyrobów odzieżowych w 2008 r. (%)

Głównymi partnerami Polski w eksporcie wyrobów odzieżowych, co przedstawiono na wykresie 15, w 2008 r. były Niemcy, gdzie wartość realizowanego eksportu wynosiła 376 mln euro. Do 10 największych od-

biorców wyrobów odzieżowych z Polski należały takie kraje, jak: Holandia (94 mln euro), Dania (76 mln euro), Francja (66 mln euro), Rosja (60 mln euro) oraz Belgia, Wielka Brytania, Włochy, Szwecja i Ukraina. Spoza UE eksport realizowany był do Rosji i Ukrainy na kwotę ok. 86 mln euro.

Głównymi partnerami Polski w imporcie wyrobów odzieżowych były Niemcy (144 mln euro) i Włochy (127 mln euro) oraz Holandia (58 mln euro), Chiny (56 mln euro), Francja (42 mln euro), Turcja (37 mln euro), Dania (30 mln euro), poniżej 30 mln euro Wielka Brytania, Belgia i Węgry (łącznie 49 mln euro).

### 1.3. Regionalna lokalizacja przemysłu włókienniczo-odzieżowego w Polsce

Analizując dane przedstawione w tabeli 1, można stwierdzić, że w 2008 r. 36,5% przedsiębiorstw podsektora włókienniczego funkcjonowało w województwie łódzkim, zatrudniając ok. 32,3% pracujących w tym przemyśle ogółem. Również w tym województwie znajdowała się największa liczba przedsiębiorstw dużych, zatrudniających pow. 249 pracowników. Przemysł włókienniczy rozmieszczony był głównie w 5 województwach, tj.:

Tabela 1. Liczba jednostek organizacyjnych i liczba pracujących w przemyśle włókienniczym w podziale na województwa

Województwa	Liczba jednostek organizacyjnych			Liczba pracujących
	POW. 249 ZATRUD.	50–249 ZATRUD.	POW. 49 ZATRUD.	POW. 49 ZATRUD.
POLSKA OGÓLEM	39	239	288	47289
DOLNOŚLĄSKIE	6	29	35	7137
KUJAWSKO-POMORSKIE	7	11	18	4975
LUBELSKIE	b.d.	8	8	684
LUBUSKIE	b.d.	11	11	1249
ŁÓDZKIE	13	92	105	15255
MAŁOPOLSKIE	b.d.	9	9	967
MAZOWIECKIE	1	14	15	1604
OPOLSKIE	b.d.	b.d.	3	749
PODKARPACKIE	2	7	9	1306
PODLASKIE	2	4	6	1274
POMORSKIE	b.d.	8	8	987
ŚLĄSKIE	5	21	26	3877
ŚWIĘTOKRZYSKIE	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	2	4	6	b.d.
WIELKOPOLSKIE	8	16	24	7225
ZACHODNIOPOMORSKIE	b.d.	5	5	b.d.

b.d. – brak danych.

Źródło: GUS, dane wg stanu na dzień 31.12.2008 r. oraz obliczenia własne.

łódzkim, dolnośląskim, wielkopolskim, śląskim i kujawsko-pomorskim i obejmował około 72% ogólnej liczby przedsiębiorstw tego przemysłu.

Z dostępnych danych wynika, że stosunek liczby przedsiębiorstw średnich do dużych na terenie całego kraju wynosi jak 6:1, co świadczy o zmniejszeniu się liczby przedsiębiorstw dużych zatrudniających powyżej 249 zatrudnionych, a zwiększaniu się liczby przedsiębiorstw średniej wielkości. Zmiany te były skutkiem oddziaływania kryzysu.

Przemysł odzieżowy (PKD 18) jest najliczniejszym z sektorów przemysłu lekkiego, jednak w odróżnieniu od przemysłu włókienniczego na ogólną liczbę 423 jednostek (w 2008 r.) 6,6% tej liczby stanowiły przedsiębiorstwa duże zatrudniające pow. 249 pracowników.

Tabela 2. Liczba jednostek organizacyjnych i liczba pracujących w przemyśle odzieżowym w podziale na województwa

Województwa	Liczba jednostek organizacyjnych			Liczba pracujących
	POW. 249 ZATRUD.	50–249 ZATRUD.	POW. 49 ZATRUD.	POW. 49 ZATRUD.
<b>POLSKA OGÓLEM</b>	28	395	423	51522
<b>DOLNOŚLĄSKIE</b>	2	32	34	3163
<b>KUJAWSKO-POMORSKIE</b>	1	41	42	4753
LUBELSKIE	3	16	19	2465
LUBUSKIE	1	12	13	1548
<b>ŁÓDZKIE</b>	3	81	84	9673
MAŁOPOLSKIE	5	23	28	4035
<b>MAZOWIECKIE</b>	3	31	34	5004
OPOLSKIE	b.d.	6	6	403
PODKARPACKIE	1	10	11	1638
PODLASKIE	b.d.	8	8	b.d.
POMORSKIE	2	27	29	3514
ŚLĄSKIE	4	27	31	4786
ŚWIĘTOKRZYSKIE	4	13	17	2598
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	4	9	13	b.d.
<b>WIELKOPOLSKIE</b>	5	41	46	6174
ZACHODNIOPOMORSKIE	b.d.	18	18	1768

b.d. – brak danych.

Źródło: GUS, dane wg stanu na dzień 31.12.2008 r. oraz obliczenia własne.

Z danych w tabeli 2 wynika, że województwa: łódzkie, wielkopolskie, kujawsko-pomorskie oraz mazowieckie i dolnośląskie wysuwają się na czoło zestawienia zarówno pod względem liczby zatrudnionych (łącznie ponad 28 tys. pracowników) jak również liczby przedsiębiorstw (55%). W tych województwach obserwowano zatrudnienie w przedziale od 9,6 tys. do 3,2 tys. osób, co stanowi 56% ogółu zatrudnionych.

Przemysł włókienniczo-odzieżowy był rozlokowany na całym terytorium kraju, ale zwiększona koncentracja dotyczyła obszaru pięciu woje-

wództw: łódzkiego, wielkopolskiego, dolnośląskiego, śląskiego i kujawsko-pomorskiego, gdzie skupiło się ok. 62% przedsiębiorstw przemysłu tekstylnego-odzieżowego, zatrudniającego ok. 68% pracujących w tym przemyśle.

Odnosząc powyższe dane dot. liczby przedsiębiorstw do analogicznych danych z roku 1998, można stwierdzić, że poza nielicznymi wyjątkami liczba przedsiębiorstw przemysłu lekkiego uległa równomiernemu zmniejszeniu we wszystkich regionach naszego kraju.

## **2. Przemysł skórzany w Polsce**

### **2.1. Na tle unijnego przemysłu**

Jak już wcześniej wspomniano, zakres produkcji przemysłu skózanego obejmuje przedsiębiorstwa zajmujące się wyprawą skór, produkcją toreb, wyrobów rymarskich i innych artykułów ze skóry oraz produkcją obuwia.

Produkcja obuwia, mająca dominujący udział w strukturze tego przemysłu zarówno w Polsce, jak i w Unii Europejskiej lokuje nasz kraj na szóstym miejscu w UE pod względem wolumenu produkcji wynoszącego ponad 613 mln par (wg danych za rok 2005). Udział na poziomie 5% w liczbie wyprodukowanych par butów w UE nie przekłada się na podobny udział w przychodach z całokształtu działalności, które stanowią 1,6% w analogicznych przychodach przedsiębiorstw (UE-25) wynoszących 14 mld euro. Polskie przedsiębiorstwa zatrudniają 5,7% spośród 261,9 tys. zatrudnionych w tym przemyśle w UE. Liczba polskich przedsiębiorstw przemysłu skózanego stanowiła 1,2 % z ponad 11,5 tys. firm funkcjonujących we Wspólnocie.

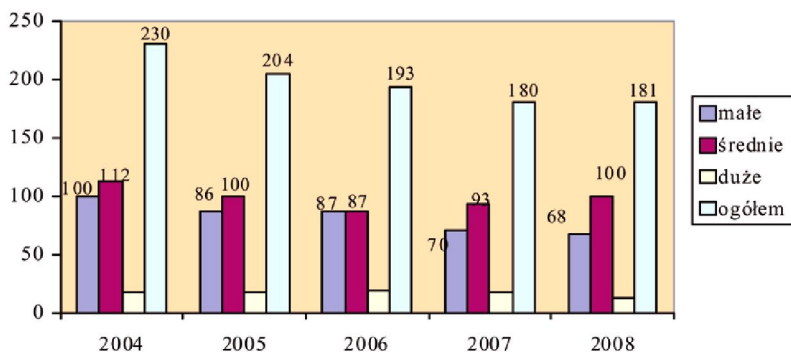
W związku z liberalizacją dostępu do rynku światowego wspólnotowa branża obuwnicza wyeksportowała w 2005 roku 163,3 mln par butów, czyli o 4% mniej niż rok wcześniej. Najwyższy spadek o 23,4% odnotowano w eksporcie do USA, gdzie w 2005 roku sprowadzono tylko 41,8 mln par butów wyprodukowanych w UE.

Z uwagi na specyfikę polskiego eksportu zorientowanego na lokowanie swoich wyrobów na rynku unijnym, nasz udział w wartości zewnętrznego eksportu obuwia z UE wynoszącego blisko 4,4 mld euro nie przekracza 1,9%.

## 2.2. Na tle przemysłu w Polsce

Przemysł skórzany jest najmniej licznym, pod względem liczby przedsiębiorstw oraz zatrudnienia, podsektorem polskiego przemysłu lekkiego.

Według danych GUS na koniec 2008 r. w przemyśle skórzanym w Polsce funkcjonowało 181 przedsiębiorstw<sup>8</sup>, w których zatrudniano ponad 17,4 tys. osób. Podobnie jak w przemyśle odzieżowym jego podstawę stanowiły przedsiębiorstwa średnie i małe, a udział dużych jednostek, zatrudniających powyżej 249 osób w grupie przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 pracowników wynosił w 2008 r. 7,2%. Przedsiębiorstwa średnie i małe stanowiły w tej grupie łącznie 92,8%.



Wykres 16. Przemysł skórzany – liczba przedsiębiorstw

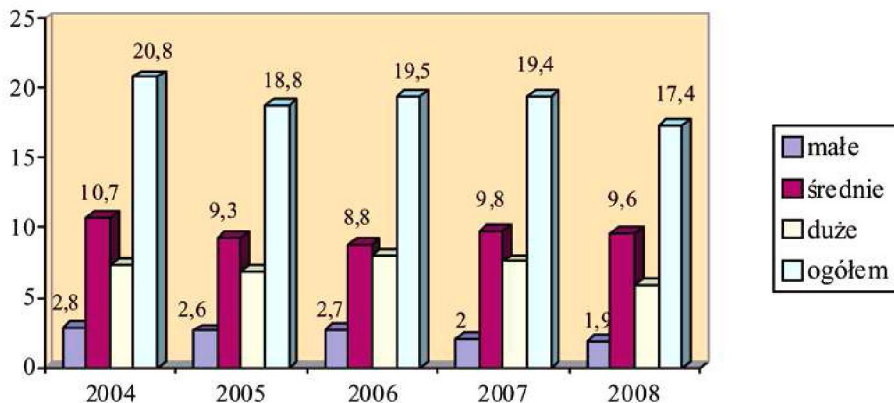
W latach 2004–2008 liczba przedsiębiorstw (wykres 16) sukcesywnie zmniejszała się z 230 (w 2004 r.) do 181 (w 2008 r.). W badanym okresie nastąpił ok. 21% spadek liczby przedsiębiorstw. Najliczniejszą grupę przedsiębiorstw w przemyśle skórzanym stanowiły przedsiębiorstwa zajmujące się produkcją obuwia (PKD 19.3), ich udział zmniejszył się i wynosił w 2008 r. 68,5% (praktycznie od 2002 r. ten udział był powyżej 72%).

Przedsiębiorstwa zajmujące się wyprawą skór (PKD 19.1) stanowiły w 2008 r. do 12,2%, natomiast przedsiębiorstwa produkujące wyroby kaletnicze, rymarskie i inne wyroby ze skóry (poza odzieżą i produkcją wyrobów futrzarskich – PKD 19.2) do 19,3%. W tym okresie największy spadek liczby przedsiębiorstw o ok. 27% dotyczył przedsiębiorstw sklasyfikowanych w dziale PKD 19.3. W pozostałych grupach przedsiębiorstw sklasyfikowa-

<sup>8</sup> Dane ekonomiczno-finansowe dotyczą podmiotów, których liczba pracujących przekracza 9 osób.



nych w PKD 19.1 oraz PKD 19.2 nie zaobserwowano istotnych zmian. Udział liczby przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 49 pracowników w puli przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 osób wynosił 47,5%, natomiast zatrudnienie w nich stanowiło powyżej 80% ogółu zatrudnionych w tym przemyśle.

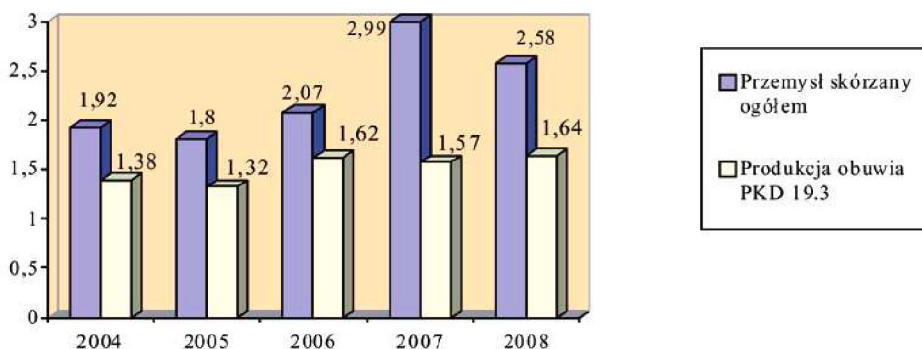


Wykres 17. Przemysł skórzany – zatrudnienie (w tys. osób)

*Przedsiębiorstwa: małe zatrudniają 10–49 osób, średnie – 50–249 osób, duże powyżej 249 osób, ogółem zatrudniają pow. 9 osób.*

W 2008 r. zatrudnienie w przedsiębiorstwach obuwniczych stanowiło blisko 76% ogółu zatrudnionych w przemyśle skórzanym. Zmianom liczby przedsiębiorstw towarzyszyły zmiany wielkości zatrudnienia (wykres 17). Największe zatrudnienie, ale i największe zmiany zatrudnienia obserwujemy w przedsiębiorstwach obuwniczych. W analizowanym 5-letnim okresie spadek zatrudnienia w tej grupie przedsiębiorstw wynosił ok. 19%. Przemysł skórzany zatrudniał w 2008 r. ok. 0,9% wszystkich pracowników zatrudnionych<sup>9</sup> w przemyśle sklasyfikowanym w sekcji D – przetwórstwo przemysłowe (PKD). Przedsiębiorstwa sektora skózanego, zatrudniające powyżej 9 pracujących, stanowiły w 2008 r. 1,2% liczby przedsiębiorstw w tej grupie zatrudnienia na poziomie sekcji D – przetwórstwo przemysłowe.

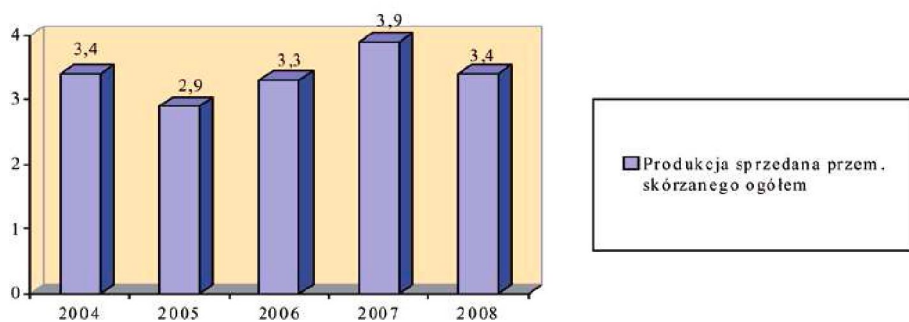
<sup>9</sup> Dotyczy przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 pracowników.



Wykres 18. Przychody z całokształtu działalności (w mld zł)

Pełne dostępne dane o przychodach z całokształtu działalności dotyczyły przedsiębiorstw obuwniczych (wykres 18), w przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 49 pracowników, przychody zmieniały się od 1,57 do 1,63 mld PLN. Najniższa wartość przychodów została osiągnięta w roku 2005, natomiast w 2008 r. powyższe przychody osiągnęły dynamikę (2008/2007) ok. 105%.

Z wykresu 19 wynika, że w analizowanym okresie produkcja sprzedana przemysłu skózanego (dla pełnej zbiorowości) zmieniała się wartościowo (w cenach bieżących) od 2,9 mld zł (2005 r.) do 3,9 mld zł (2007 r.). W 2008 r. nastąpił spadek do wartości 3,4 mld zł. Wynik ten jest o 12,8% niższy niż osiągnięty w 2007 r. Dynamika produkcji sprzedanej w cenach stałych wynosiła 87,2% (2008/2007).



Wykres 19. Produkcja sprzedana w mld zł

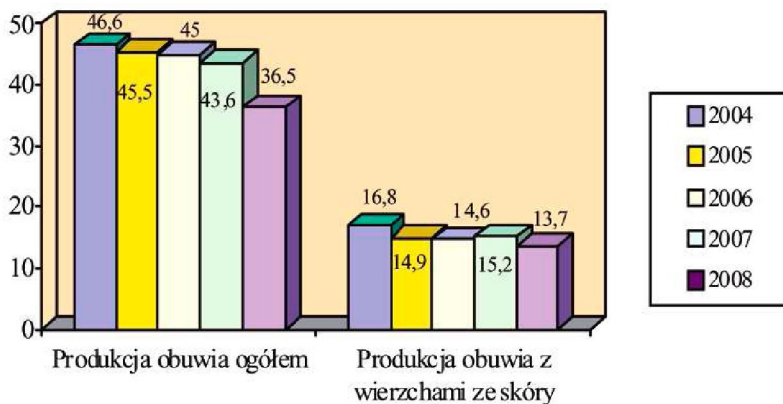
Wykres 20 ilustruje sukcesywny spadek produkcji obuwia, w przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 9 osób, od 46,6 mln par w 2004 r. do 36,5 mln par w 2008 r. W analogicznym okresie produkcja obuwia



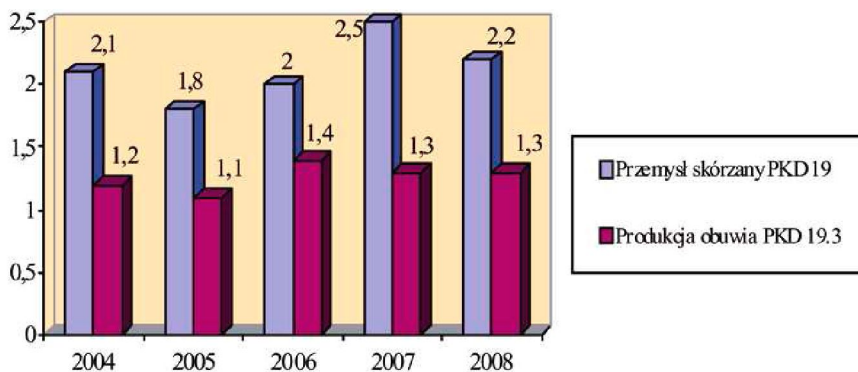
z wierzchami ze skóry zmniejszyła się z 16,8 mln par do 13,7 mln par. Dynamika produkcji obuwia ogółem 2008/2007 wynosiła 83,7%, natomiast dynamika produkcji obuwia z wierzchami ze skóry – 90,1%.

Spadek produkcji obuwia z wierzchami ze skóry w okresie 2004–2008 wyniósł ok. 18,5%.

W badanym okresie przychody netto ze sprzedaży produktów, dla zbiorowości powyżej 9 pracujących, kształtowały się na poziomie od 1,8 do 2,5 mld zł, (dynamika 2008/2007 – 86,6%). Przychody netto ze sprzedaży produktów w przedsiębiorstwach obuwniczych, przedstawione na wykresie 21, były w analogicznym okresie w granicach od 1,1 do 1,4 mld zł. Udział tych przychodów przemysłu skórzanego w przychodach netto ze sprzedaży produktów firm sklasyfikowanych w sekcji D wyniósł w 2008 roku 0,3%.

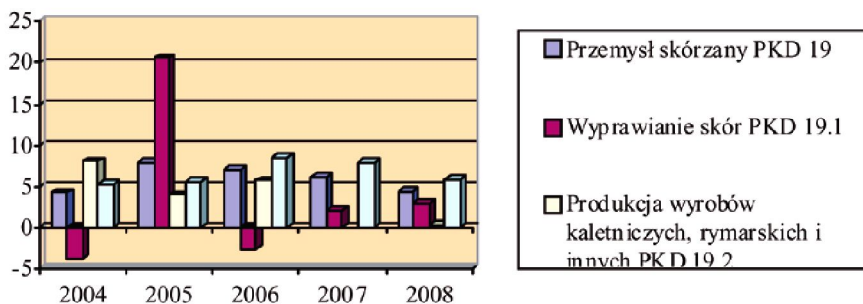


Wykres 20. Produkcja obuwia (w mln par) (przedsiębiorstwa zatrudniające pow. 9 pracowników)



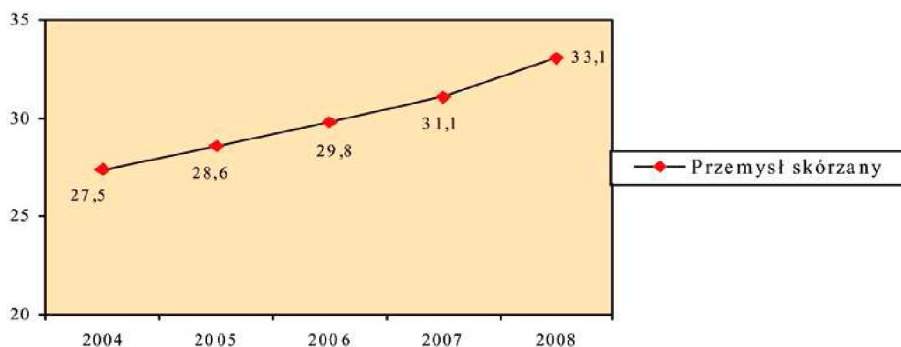
Wykres 21. Przychody netto ze sprzedaży produktów (w mld zł)

Od roku 2005 obserwowany jest spadek wskaźnika rentowności obrotu brutto z całokształtu działalności (wykres 22) przemysłu skózanego, dla zbiorowości powyżej 9 pracujących, jest analogiczny dla tego wskaźnika w dziale (PKD 19.3) produkcji obuwia. Największe wahania wartości wskaźnika rentowności obrotu brutto z całokształtu działalności zaobserwowano w dziale PKD 19.1 (produkcja skór), gdzie zmieniały się one od – 9,51% do + 20,6%. Dla porównania analogiczny wskaźnik rentowności na poziomie sekcji D w 2008 r. wynosił +3,82%.



Wykres 22. Wskaźnik rentowności obrotu brutto z całokształtu działalności (w %)

Wydajność pracy mierzona wartością dodaną brutto (ceny bieżące) wypracowaną na jednego zatrudnionego w przemyśle skózanym (wykres 23) sukcesywnie wzrastała od wartości 27,5 tys. zł w 2004 r. do 33,1 tys. zł w 2008 r. Dynamika zmian 2006/2005, 2007/2006, 2008/2007 odpowiednio wynosiła 104,2%, 104,4%, 106,4%. Dla porównania wydajność na poziomie sekcji D w 2008 r. wynosiła 77 tys. zł (dynamika 2008/2007 – 108,6%).



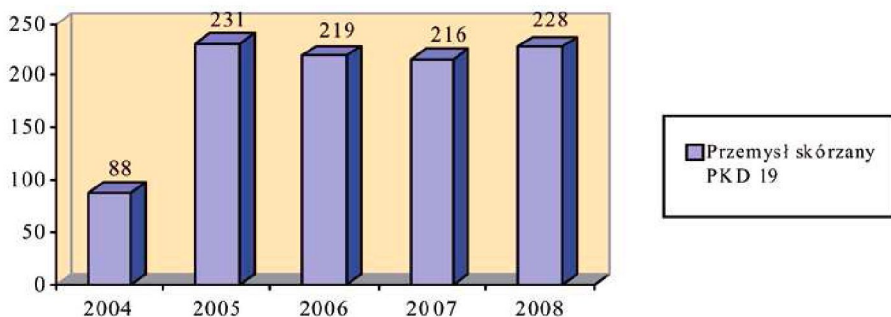
Wykres 23. Wydajność pracy na jednego zatrudnionego w tys. zł (wartość dodana brutto/liczba pracujących)

Z dostępnych danych statystycznych GUS za rok 2008 wynika, że udział przedsiębiorstw prowadzących działalność innowacyjną, których działalność sklasyfikowano w dziale 19 (produkcja skór i wyrobów ze skór) wg Polskiej Klasyfikacji Działalności (zatrudniających powyżej 49 osób) wynosiła 11,3% (w 2005 r. – 24%, w 2006 – 22,9%), co wskazuje na potrzebę zwiększenia aktywności w tym zakresie.

W przedsiębiorstwach skórzanych nakłady przypadające na jedno przedsiębiorstwo prowadzące działalność innowacyjną<sup>10</sup> wynosiły 416,6 tys. zł i zmniejszyły się prawie o połowę w stosunku do nakładów z roku 2005. Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w latach 2006–2008 wyniosły w przemyśle skórzanym 2,2 mln zł, co stanowiło 0,11% nakładów na poziomie sekcji przetwórstwo przemysłowe.

W 2006 r. udział wyrobów nowych<sup>11</sup> i zmodernizowanych<sup>12</sup> w produkcji sprzedanej wyrobów w przedsiębiorstwach skórzanych wynosił 7,9%, dla porównania w 2005 r. wynosił 15%, a w 2006 – 14,7%. Na poziomie sekcji D ten udział wynosił 16,8%.

Umowy o współpracy z innymi jednostkami w zakresie działalności innowacyjnej w latach 2006–2008 podpisało 2,4% przedsiębiorstw skórzanych, natomiast w 2006 r. ten udział był na poziomie 13%. Dla porównania w przypadku przedsiębiorstw włókienniczych ten udział wynosił 4,3%, a odzieżowych 2,6%.



Wykres 24. Nakłady inwestycyjne w mln zł

<sup>10</sup> Patrz odnośnik 6 i 7.

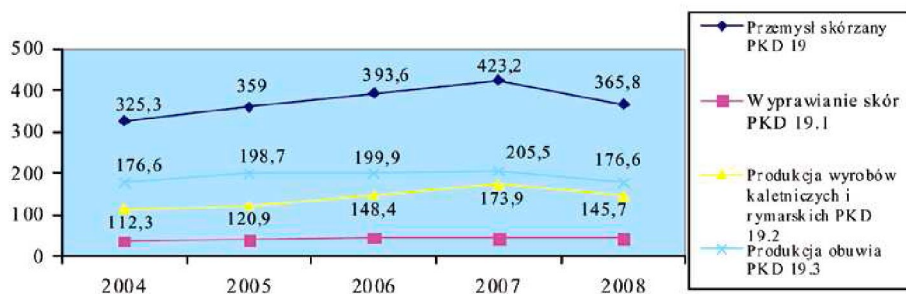
<sup>11</sup> Patrz odnośnik 6 i 7.

<sup>12</sup> Patrz odnośnik 6 i 7.

Na wykresie 24 przedstawione zostały nakłady na inwestycje, obejmujące nakłady na nowe obiekty majątkowe oraz ulepszenie istniejących, jak również zakupy używanych środków trwałych. W 2008 r. w dziale 19 (dla pełnej zbiorowości) wyniosły ok. 228 mln zł, co odpowiada 0,32% nakładów na przemysł. W analizowanym przemyśle nakłady inwestycyjne w latach 2004–2008 zmieniały się od 88 do 231 mln zł.

W 2008 r. do 10 największych importerów z Polski wyrobów przemysłu skózanego należały kraje UE oraz Rosja i Ukraina stanowiące odpowiednio 77% i 20% wartości wszystkich wyeksportowanych wyrobów przemysłu skózanego.

Realizowany w latach 2004–2008 eksport (wartościowo) wyrobami przemysłu skózanego (realizowany przez podmioty produkcyjne sklasyfikowane w dziale 19) miał wyraźną tendencję wzrostową do roku 2007. Od roku 2004 obserwujemy lekki wzrost eksportu skór wyprawionych (PKD 19.1) i stabilizację na poziomie 43 mln euro. W roku 2008 nastąpił spadek eksportu wyrobów kaletniczych, rymarskich i innych (PKD 19.2) oraz eksportu obuwia (PKD 19.3). W przypadku importu zdecydowany wzrost wartości importu w analizowanym okresie dotyczył wyrobów kaletniczych i rymarskich z krajów UE.



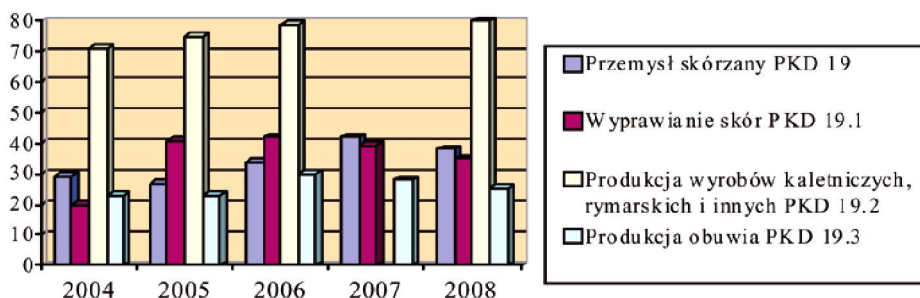
Wykres 25. Eksport wyrobów z Polski (w mln euro)

Obroty w handlu zagranicznym w 2008 r. przedstawiały się następująco:

- eksport 370 mln euro (dynamika '08/'07 – 87%) – wykres 25,
- import 252 mln euro (dynamika '08/'07 – 82%) – wykres 28.

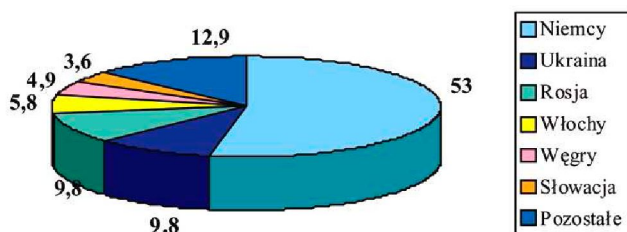
Udział przychodów ze sprzedaży eksportowej w przychodach ogółem przedsiębiorstw przemysłu skózanego, przedstawiony na wykresie 26, kształtował się od 2004 r. do 2008 r. na poziomie 27–42%, w 2008 r. ten udział był o 4% niższy niż w 2007 r. Największy udział tego rodzaju przychodów widoczny jest w branży zajmującej się produkcją toreb, wyrobów

rymarskich i innych artykułów ze skóry. Wzrastał on systematycznie od 71% w 2004 r. do 80% w 2008 r. Udział przychodów ze sprzedaży eksportowej w przychodach ogółem przedsiębiorstw na poziomie sekcji D wynosił w 2008 r. ok. 35%.



Wykres 26. Udział przychodów ze sprzedaży eksportowej w przychodach ogółem (w %) dotyczy przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 osób

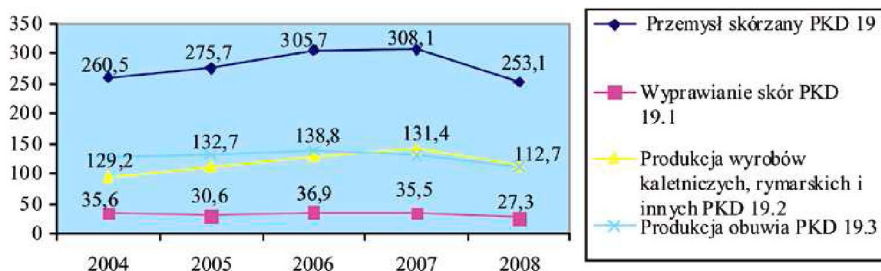
Jak wynika z wykresu 27, największym odbiorcą produktów skórzanых eksportowanych z Polski w 2008 r. i w latach poprzednich były Niemcy. Wartość tego eksportu wynosiła 173 mln euro. Na drugim miejscu była Ukraina i Rosja (po 32 mln euro), eksport o wartości poniżej 30 mln euro był realizowany do Włoch (19 mln euro), Węgier (16 mln euro), Słowacji i Danii (po 12 mln euro) oraz Czech i Holandii.



Wykres 27. Struktura geograficzna polskiego eksportu wyrobów skórzanых (%)

Z kolei największy import w 2008 r. obserwujemy z Włoch (77 mln euro), Niemiec (67 mln euro), Urugwaju (20 mln euro), Chin (10 mln euro), Holandii, Meksyku, Słowacji i Indii.





Wykres 28. Import wyrobów do Polski w mln euro

Rok 2008 dla sektora skózanego w Polsce zakończył się 3,6% wzrostem zatrudnienia, 15% wzrostem przychodów ogółem z całokształtu działalności oraz 22,6% wzrostem przychodów netto ze sprzedaży produktów. Wskaźnik rentowności obrotu brutto z całokształtu działalności był na poziomie 7%.

### 2.3. Regionalna lokalizacja przemysłu skózanego w Polsce

W tabeli 3 zaprezentowano dane dotyczące regionalnej koncentracji przedsiębiorstw skórzanych, które rozmieszczone były na obszarze całego

Tabela 3. Liczba jednostek organizacyjnych i liczba pracujących w przemyśle skózanym w podziale na województwa

Województwa	Liczba jednostek organizacyjnych			Liczba pracujących
	POW. 249 ZATRUD.	50–249 ZATRUD.	POW. 49 ZATRUD.	POW. 49 ZATRUD.
<b>POLSKA OGÓLEM</b>	13	90	103	10910
DOLNOŚLĄSKIE	2	6	8	b.d.
KUJAWSKO-POMORSKIE	b.d.	5	5	541
LUBELSKIE	1	4	5	594
LUBUSKIE	b.d.	b.d.	7	b.d.
<b>ŁÓDZKIE</b>	2	7	9	1245
<b>MAŁOPOLSKIE</b>	3	12	15	2062
MAZOWIECKIE	b.d.	16	16	1472
OPOLSKIE	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
PODKARPACKIE	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
PODLASKIE	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
<b>POMORSKIE</b>	2	9	11	1682
<b>ŚLĄSKIE</b>	1	18	19	2199
ŚWIĘTOKRZYSKIE	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	b.d.	3	3	b.d.
WIELKOPOLSKIE	b.d.	7	7	699
ZACHODNIOPOMORSKIE	b.d.	3	3	416

b.d. – brak danych.

Źródło GUS, dane wg stanu na dzień 31.12.2008 r. oraz obliczenia własne.

kraju. Przedsiębiorstwa tego przemysłu (zatrudniające powyżej 9 pracowników) koncentrowały się w województwach: śląskim, mazowieckim, małopolskim, pomorskim i łódzkim, gdzie funkcjonowało 65% jednostek, zatrudniających 57% ogółu zatrudnionych w tym przemyśle.

W puli 193 przedsiębiorstw 87 jednostek należy do grupy przedsiębiorstw zatrudniających od 10 do 49 osób, 106 jednostek zatrudnia powyżej 49 pracowników.

Tabela 4. Liczba przedsiębiorstw przemysłu skórzanego wg prowadzonej działalności w wybranych województwach

Województwo	Liczba przedsiębiorstw wg prowadzonej działalności			
	19	19,1	19,2	19,3
śląskie	62	5	5	52
małopolskie	42	8	10	24
mazowieckie	35	9	7	19
pomorskie	13	b.d.	b.d.	11
łódzkie	12	b.d.	b.d.	8

b.d. – brak danych.

Źródło: GUS 2008 r.

Analiza danych z pięciu ww. województw, przedstawiona w tabeli 4, dostarczyła dodatkowych informacji na temat koncentracji przedsiębiorstw wg prowadzonej działalności. W województwie śląskim, małopolskim i mazowieckim funkcjonowało najwięcej przedsiębiorstw zajmujących się produkcją obuwia. Produkcja wyrobów kaletniczych i rymarskich dominowała w woj. małopolskim i mazowieckim oraz częściowo śląskim. Największa liczba pracowników była zatrudniona w przedsiębiorstwach województwa śląskiego, małopolskiego i pomorskiego.

W 2008 r. 20 największych eksporterów o wartości eksportu powyżej 10 mln euro pochodziło z województwa dolnośląskiego (116,7 mln euro), lubuskiego (65,7 mln euro), małopolskiego (23,6 mln euro), pomorskiego (19,4 mln euro), mazowieckiego (14,4 mln euro) i śląskiego (10,9 mln euro). Analogicznie 20 największych importerów, o wartości importu powyżej 10 mln euro, ulokowanych było w województwach: dolnośląskim (93,9 mln euro), lubuskim (30,2 mln euro), pomorskim (30,2 mln euro), mazowieckim (20,9 mln euro) i małopolskim (13,8 mln euro).

### **3. Wybrane aspekty polityki przemysłowej w odniesieniu do przemysłu lekkiego**

Z dokumentu „Koncepcja horyzontalnej polityki przemysłowej w Polsce”, przyjętego przez Radę Ministrów 30 lipca 2007 r. wynika, że w ramach horyzontalnego podejścia do polityki przemysłowej dążyć się będzie do podnoszenia jakości warunków prowadzenia działalności przemysłowej poprzez wspólne dla wszystkich sektorów działania ukierunkowane na podnoszenie konkurencyjności przedsiębiorstw przemysłowych. Działania te przede wszystkim będą skupiać się na podnoszeniu innowacyjności w przedsiębiorstwach, poprawie jakości kapitału ludzkiego i dostosowaniu jego struktury do potrzeb rynkowych oraz usuwaniu barier prawnych i administracyjnych, hamujących rozwój gospodarczy. „Koncepcja horyzontalnej polityki przemysłowej w Polsce” integruje też inne polityki horyzontalne mające na celu wzrost konkurencyjności i innowacyjności polskiej gospodarki, w tym również przemysłu włókienniczo-odzieżowego.

W wymienionym dokumencie zidentyfikowanych zostało osiem obszarów, w których podjęcie działań przez przedsiębiorców może wpłynąć korzystnie na poprawę pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw i są to następujące obszary:

- 1) innowacyjność,
- 2) kapitał ludzki,
- 3) uproszczenie i poprawa systemu regulacji prawnych,
- 4) ochrona środowiska – zrównoważony rozwój,
- 5) dostęp do kapitału,
- 6) rynki zbytu,
- 7) technologie informacyjne i komunikacyjne,
- 8) ochrona własności przemysłowej.

Poniżej w sposób szczegółowy odniesiono się do zagadnień dotyczących innowacyjności, kapitału ludzkiego, ochrony środowiska – zrównoważonego rozwoju, rynków zbytu oraz technologii informacyjnych i komunikacyjnych.

#### **3.1. Innowacyjność**

##### **3.1.1. Przemysł włókienniczo-odzieżowy**

Kluczowym elementem umacniania pozycji konkurencyjnej we wszystkich działaniach sektora włókienniczego są innowacje. Zakres dzia-



łań innowacyjnych i kreatywnych obejmuje surowce, produkty i ich jakość, procesy produkcyjne oraz organizację produkcji.

Zgodnie z zaleceniami Grupy Wysokiego Szczebla ds. przemysłu włókienniczo-odzieżowego (założonej przez Komisję na początku 2004 r., której powierzono zadanie sformułowania konkretnych zaleceń w celu zwiększenia konkurencyjności przemysłu włókienniczo-odzieżowego)<sup>13</sup>, działalność badawczą należałoby skoncentrować na trzech filarach:

- nowe surowce i materiały włókiennicze,
- nowe zastosowania surowców i materiałów włókienniczych,
- technologie umożliwiające dostosowanie produkcji do indywidualnych potrzeb klientów.

### **Surowce**

Zmiany dotyczące kierunków zaopatrywania się w surowce włókiennicze, w szczególności w asortymentach surowców standardowych, polegać będą na dalszym zwiększaniu się udziału surowców importowanych z kierunków dalekowschodnich, z tym że przedsiębiorstwa będą musiały liczyć się z utrudnieniami w dostępie do nich. Na przykład obecnie europejscy producenci przędz bawełnianych mają poważne problemy z zaopatrzeniem w odpowiednie rodzaje surowców bawełnianych, nie tylko z powodu rekordowo wysokich cen bawełny, lecz także z powodu niedostatecznej jej podaży. Rozwój krajów azjatyckich, coraz wyższe dochody ludności na tym kontynencie sprawiają, że na światowym rynku pojawia się 2–3-miliardowa grupa realnych konsumentów wyrobów z bawełny i innych włókien naturalnych. Powiększenie światowego arealu upraw bawełny oraz wzrost wydajności z ha, ze względu na swoje ograniczenia, nie są w stanie zrekompenzować corocznego wzrostu konsumpcji bawełny. W związku z tym w przyszłości należy liczyć się z permanentnym niedoborem surowców bawełnianych na światowym rynku. Nadal ważną bazę surowcową stanowi i stanowić będzie bawełna, przy czym większego znaczenia nabierać będzie ba-

---

<sup>13</sup> Sprawozdanie Grupy Wysokiego Szczebla – nota do Komitetu ds. Materiałów Włókienniczych DG. ds. Handlu H.1 – 69/04 REV 1 Komisja Wspólnot Europejskich Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz do Komitetu Regionów „Przyszłość sektora włókienniczego i odzieżowego w rozszerzonej Unii Europejskiej” COM(2003) 649 final (2003) oraz Raport informacyjny Komisji Konsultacyjnej ds. Przemian w Przemysle w sprawie zmian w europejskim przemyśle włókienniczym i obuwniczym (2007) Rada Unii Europejskiej – Analiza gospodarcza i konkurencyjności europejskiego sektora włókienniczo-odzieżowego w uzupełnieniu do Komunikatu „Przyszłość sektora włókienniczego i odzieżowego w rozszerzonej Unii Europejskiej” SEC(2003) 1345 (2003).

wełna organiczna oraz naturalnie zabarwiona, ze względu na globalne tendencje proekologiczne. Należy również liczyć się z wzrastającym udziałem bawełny modyfikowanej genetycznie, pomimo zastrzeżeń dotyczących produktów modyfikowanych.

Rozwój bazy surowcowej lnu i konopi ukierunkowany będzie na poprawę jakości włókna – w rezultacie intensyfikacji prac hodowlanych i wprowadzenia do uprawy zrejonizowanych, wysokowydajnych odmian lnu i konopi. Wdrażane będą energooszczędne, ekologiczne i eliminujące prace ręczną technologie uprawy i zbioru zapewniające wysokie plony surowca dobrej jakości.

Z uwagi na fakt, że zlikwidowane zostały prawie wszystkie krajowe przędzalnie, włókna odcinkowe – naturalne, sztuczne i syntetyczne – nie będą przetwarzane w krajowym przemyśle włókienniczym, lecz będą importowane w postaci przetworzonej, tj. w postaci przędzy i płaskich wyrobach włókienniczych. Wyjątek stanowią będą włókna odcinkowe stosowane do wytwarzania włókien.

W perspektywie dłuższej (w okresie ok. 10 lat) przewidywane zmiany dotyczyć będą przede wszystkim włókien chemicznych nowych generacji wytwarzanych według innowacyjnych technologii. W tym zakresie przewiduje się zwiększenie udziału w zużyciu następujących rodzajów włókien:

- cienkoflamentowych i modyfikowanych strukturalnie,
- modyfikowanych w kierunku podniesienia wartości cech użytkowych,
- modyfikowanych w kierunku uzyskania nowych cech użytkowych, np. w zakresie biostatyki, odporności ogniowej i termicznej, antyelektrostatyki, tekstroniki (pozwalające na monitorowanie funkcji życiowych i aktywności człowieka), bioaktywności, ochrony przed promieniowaniem UV, termoregulacji, podwyższenia właściwości sorpcyjnych oraz wyrobów z ich zastosowaniem.

Przewiduje się również wzrost udziału na rynku krajowym włóknistych biomateriałów opartych na nanowłóknach wytwarzanych z surowców odnawialnych głównie do zastosowań medycznych i ochrony osobistej (hodowle komórkowe, materiały barierowe, opatrunki nowej generacji). Wzrosnie zapotrzebowanie na wielofunkcyjne, biodegradowalne kopolimery naturalno-syntetyczne do produkcji włókien. Przewiduje się wzrost udziału polimerów naturalnych, w tym polisacharydów, jak celuloza i jej pochodne skrobia, chityna/chitozan, karagen, a także biodegradowalnych polimerów syntetycznych w produkcji włókien i tekstyliów przyjaznych dla człowieka i środowiska.

## **Technologie**

Prognozy światowe do 2020 roku nie przewidują powstania zupełnie nowych, przełomowych technologii w przemyśle włókienniczym. Aktualnie rozwijane nowe technologie wytwarzania wyrobów włókienniczych związane z zastosowaniem nanotechnologii, tekstroniki, wyrobów typu 3D, „inteligentnych” (*smart textiles*), typu *seamless* i innych, z uwagi na trwające jeszcze prace badawcze oraz niszowy charakter zastosowań, nie wpłyną w sposób zauważalny na zmiany w technologiach stosowanych w krajowym przemyśle włókienniczym w omawianym okresie.

Istotnym kierunkiem rozwoju będą technologie związane z funkcjonalizacją wyrobów włókienniczych, dostosowaną do ich przeznaczenia użytkowego.

Zmiany, jakie w obszarze technologii można przewidywać w krajowym przemyśle włókienniczym, obejmować będą działania zmierzające do osiągnięcia przez firmy o dobrej pozycji rynkowej i sytuacji finansowej światowego poziomu w klasycznych technologiach wytwarzania wyrobów włókienniczych, tj. wytwarzania tkanin, dzianin, włókien oraz technologiach wykończalniczych. Inwestycje w nowoczesne, ale sprawdzone technologie powinny umożliwić odejście od nisko opłacalnej produkcji wyrobów standardowych na rzecz wysoko przetworzonych wyrobów „high-tech” o dedykowanych właściwościach i cechach użytkowych.

Zgodnie z tendencją ogónoeuropejską w najbliższych latach powinien nastąpić dalszy wzrost produkcji tkanin technicznych dla nowych technologii z obszaru budownictwa, transportu, rolnictwa, różnego rodzaju przemysłowych technologii produkcyjnych, w tym trwałych dóbr konsumpcyjnych i żywności. Nastąpi wykorzystanie biotechnologii, elektrotechniki i nanotechnologii do produkcji nowych materiałów tekstylnych, m.in. dla medycyny, rolnictwa, elektroniki i budownictwa.

Doskonalenie technologii przetwórstwa lnu i konopi zarówno na etapie wstępnego, jak i finalnego przerobu dotyczyć będzie w szczególności modyfikacji istniejących technologii pozwalających na poprawienie jakości włókna długiego i krótkiego dla celów włókienniczych. Nowe technologie wykorzystania włókien naturalnych wiązać się będą z nowymi zastosowaniami tych surowców w przemyśle papierniczym, budowlanym, meblowym, przy produkcji kompozytów itp.

Rozwój technologii wykończalniczych tekstyliów zmierzać będzie w kierunku zmniejszania zagrożenia środowiska (zmniejszania zużycia energii, wody, ścieków, wyeliminowania szkodliwych środków) oraz nadawania wyrobom właściwości humano-ekologicznych. Wprowadzanie nowych technik obróbki wykończalniczej surowców i wyrobów, np. poprzez

proekologiczną modyfikację powierzchniową z wykorzystaniem procesów fizykochemicznych, w tym za pomocą wyładowań koronowych/plazmy atmosferycznej. Nowo opracowywane technologie będą musiały być w pełni zgodne ze standardami BAT (*Best Available Technologies*) – Najlepszej Dostępnej Techniki.

W przemyśle odzieżowym powszechne stanie się korzystanie z komputerowego wspomaganie projektowania, CAD (ang. *Computer Aided Design*) z oprogramowaniem 2D, 3D i 4D (udoskonalonego w sposób ciągły) pozwalającego na uproszczenie procesu projektowania (zapewniającego wizualizację trójwymiarową tworzonych form), opracowania i wdrażania nowych wzorów tkanin i odzieży przy jednoczesnym efektywnym ograniczeniu kosztów przygotowania produkcji. Przewiduje się dalszy rozwój technologii konfekcjonowania wyrobów typu *seamless-wear* oraz wykorzystania zaawansowanych technologii, w tym optonumerycznych systemów pomiarowych do wymiarowania sylwetek ludzi. Nastąpi rozwój indywidualnych zamówień klientów, z możliwością przesyłania danych klienta do przedsiębiorstwa odzieżowego.

Obserwowane aktualnie kierunki przekształceń przemysłu tekstylno-odzieżowego w Polsce, podobnie jak to ma miejsce w innych krajach UE wskazują, że podstawową formą organizacyjną tego przemysłu będą w przyszłości mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa, tj. zatrudniające od kilku do kilkunastu osób.

Tendencje ogólnoeuropejskie wskazują, że przedsiębiorstwa zajmujące się produkcją wyrobów metrażowych w coraz większym stopniu koncentrować się będą (podobnie jak przemysł odzieżowy) na produkcji wyrobów specjalistycznych. W przypadku wyrobów prostych technologicznie, a tym samym wrażliwych cenowo, w coraz większym stopniu wykorzystywany będzie *outsourcing*. Zakupy zewnętrzne firm wiązać się będą z wyrobami półprzetworzonymi do dalszej obróbki. W większym stopniu niż dotychczas nastąpi koncentracja działalności w obszarze innowacyjnych procesów uszlachetniania wyrobów półprzetworzonych produkowanych w krajach o taniej sile roboczej.

Firmy odzieżowe, których podstawową formą organizacyjną będą mikroprzedsiębiorstwa, będą ograniczać produkcję odzieży masowego użytku, która głównie pochodzić będzie z importu z krajów azjatyckich, a skoncentrują swoją działalność na produktach niszowych, np. wysoko specjalistycznej odzieży ochronnej, roboczej, przeznaczenia specjalnego (wojsko, policja itp.) oraz odzieży luksusowej.

Przewiduje się, że następować będą zmiany profili produkcji, w tym o charakterze proekologicznym wyrobów tekstylnych, począwszy od produkcji surowca aż do procesów wykończalniczych.

### **3.1.2. Przemysł skórzany**

Kluczowym elementem umacniania pozycji konkurencyjnej we wszystkich działaniach sektora skózanego są innowacje. Zakres działań innowacyjnych i kreatywnych obejmuje produkty, jakość, procesy produkcyjne i organizację produkcji. Aby sprostać wyzwaniom, przed jakimi stoi obecnie przemysł skórzany, konieczne jest zintensyfikowanie współpracy pomiędzy jednostkami badawczo-rozwojowymi a przemysłem, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb przedsiębiorstw. Podejmowanie działań, mających na celu wzmocnienie pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw, powinno odbywać się w następujących obszarach:

#### ***Surowce***

Mając na względzie perspektywę krótkoterminową w zakresie materiałów spodowych widoczna jest tendencja zastępowania polichloru winylu innymi termoplastami, przede wszystkim kauczukami i termoplastycznymi opartymi na polimerach SBS. Przewidywany jest wzrost ilości obuwia na spodach z materiałów lekkich, np. kopolimerów EVA. Materiały te stosowane będą nie tylko do lekkiego obuwia letniego, ale także coraz częściej do obuwia całorocznego i ochronnego do użytku w pracy.

Kontynuowane będą badania nad otrzymywaniem, właściwościami i aplikacją tzw. materiałów „inteligentnych” (m.in. z pamięcią kształtu) do produkcji wierzchów i spodów obuwia. Przewidywany jest postęp dotyczący doskonalenia i funkcjonalizacji obuwia przy równoczesnym wzroście komfortu jego użytkowania poprzez wykorzystanie mikroelektroniki i nanotechnologii.

#### ***Technologie***

Rozwój technologii garbarskich zmierzać będzie w kierunku zmniejszania zagrożenia środowiska (zmniejszania zużycia wody, ścieków, wyeliminowania szkodliwych środków) oraz nadawania wyrobom właściwości humano-ekologicznych. Nowo opracowywane technologie będą musiały być w pełni zgodne ze standardami BAT (Best Available Technologies) – Najlepszej Dostępnej Techniki. Kontynuacja wdrażania proekologicznych technologii wynikać będzie nie tylko z konieczności przystosowania się, w zakresie ochrony środowiska, do zaostrzających się wymagań stawia-

nych zakładom przez władze lokalne, ale również ze zmiany świadomości ekologicznej właścicieli lub osób zarządzających garbarniami.

Następować będzie automatyzacja i komputeryzacja procesów technologicznych w zakresie projektowania nowych wzorów spodów, rozkroju materiałów tradycyjnych oraz form do wytwarzania spodów z nowych tworzyw sztucznych i gum. Postępować będzie robotyzacja wszelkich procesów technologicznych obejmujących w pierwszej kolejności takie uciążliwe operacje technologiczne, jak: przygotowanie materiałów wierzchnich do klejenia, nakładanie klejów na wierzchy i spody, wkładanie różnych komponentów do form wtryskowych itd. w zależności od potrzeb realizowanego procesu technologicznego, żądanej jakości i przeznaczenia obuwia.

Zakłady garbarskie nieposiadające własnych oczyszczalni lub które nie będą miały w przyszłości możliwości przekazywania silnie zanieczyszczonych ścieków do oczyszczalni komunalnych, będą musiały podjąć próbę działań konsolidacyjnych w celu spełnienia wymagań środowiskowych. Warunkiem konsolidacji jest usytuowanie możliwie dużej liczby garbarni na możliwie najmniejszym obszarze terytorialnym.

### **Organizacja i zarządzanie przedsiębiorstw**

W przemyśle obuwniczym zmiany organizacyjne polegać będą na dalszym odchodzeniu od organizacji produkcji w oparciu o typową taśmę montażową. Wynikać to będzie przede wszystkim z rozwoju małych i średnich firm, w których taka metoda produkcji jest niemożliwa. Zmiany w zarządzaniu produkcją dotyczyć będą przede wszystkim gospodarki magazynowej – ograniczania zapasów i wykorzystywaniu surowców i półfabrykatów dostarczanych w małych ilościach i w odpowiednich fazach wytwarzania obuwia.

Przewiduje się dalszy rozwój małoseryjnej produkcji obuwia specjalistycznego, stanowiącej wypełnianie tzw. nisz rynkowych, w tym:

- obuwie ortopedyczne dla dzieci i dorosłych,
- obuwie na stopy wrażliwe, dla osób chorych na cukrzycę, reumatoidalne zapalenie stawów itp.
- obuwie samodopasowujące się do stopy, z uwzględnieniem najnowszych rozwiązań materiałowych i technologicznych,
- obuwie bezpieczne, ochronne i zawodowe.

### **3.2. Kapitał ludzki**

W kontekście wysoko specjalistycznej produkcji bardzo ważna stała się kwestia kwalifikacji zawodowych. Liczne przedsiębiorstwa napotyka

na trudności w rekrutacji personelu o specjalistycznych, podstawowych kwalifikacjach, na przykład w dziedzinie tradycyjnej produkcji włókienniczej, odzieżowej i skórzanej. Małym zainteresowaniem cieszy się obecnie kształcenie na kierunkach technicznych na wszystkich szczeblach nauczania. Niedobór kadr w niedalekiej przyszłości może stać się bezpośrednią przyczyną zamykania przedsiębiorstw. Ponadto daje się również zauważyć szczególne zapotrzebowanie na kompetencje w dziedzinie technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych oraz handlu elektronicznego, które w coraz większym stopniu stają się niezbędne.

W perspektywie zmian technologicznych i modernizacji procesów produkcyjnych, jakie zachodzą i będą zachodzić w przemyśle lekkim, konieczne jest doksztalcanie dotychczasowego personelu w zakresie nowych technik, technologii i produktów, w celu podniesienia jego kwalifikacji i kompetencji. Szkolenia powinny umożliwić zdobycie konkretnych umiejętności na wszystkich poziomach procesów produkcyjnych, które mogą być bezpośrednio wykorzystane w firmie.

Lepszemu zarządzaniu kadrą i pracownikami sektora przemysłu lekkiego powinno sprzyjać tworzenie baz danych o pracownikach (baz kompetencji), ich umiejętnościach, jak również programach szkolenia, bieżących projektach i funduszach dostępnych na poziomie regionalnym, krajowym i europejskim w celu zwiększania zakresu wiedzy małych i średnich przedsiębiorstw i ułatwiania im dostępu (poprzez wspieranie i doradztwo) do takich programów i źródeł finansowania.

### **3.3. Ochrona środowiska – zrównoważony rozwój**

Wyzwaniem, szczególnie dla przemysłu włókienniczego, jest nowa polityka chemiczna UE. Z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) i utworzenia Europejskiej Agencji ds. Chemikaliów wynika, że pewne substancje chemiczne wykorzystywane lub wprowadzane na rynek w UE, powyżej określonych ilości, zostaną poddane procedurze rejestracji oraz – zależnie od sytuacji – ocenie, dopuszczeniu lub ograniczeniu.

Wdrożenie pakietu REACH sprzyja ustanowieniu ogólnej równowagi pomiędzy trzema filarami zrównoważonego rozwoju (ekonomicznym, społecznym, środowiskowym), jednak może on nieść ze sobą konsekwencje dla niektórych producentów/importerów. Istnieje możliwość wzrostu cen na niektóre substancje i preparaty chemiczne. Można również przewidywać wycofanie z rynku preparatów niskowartościowych.

Przemysł włókienniczy i skórzany (branża garbarska) zalicza się do dalszych użytkowników przemysłu chemicznego, wykorzystujących znaczną ilość substancji chemicznych, które stanowią ważne źródło jego innowacji i międzynarodowej przewagi konkurencyjnej. Przewiduje się znaczący wpływ rozporządzenia na ten sektor, zwłaszcza na MŚP<sup>14</sup>. Stosunkowo niskie marże na substancje chemiczne stosowane w przemyśle włókienniczym oraz ograniczone możliwości zaabsorbowania lub dalszego przekazania kosztów wdrożenia rozporządzenia mogą doprowadzić do przyspieszonej racjonalizacji portfela substancji chemicznych stosowanych w tych przemysłach. Rozporządzenie REACH może wywrzeć pozytywny wpływ na przedsiębiorstwa poprzez zobligowanie ich do poszukiwania i opracowywania nowych technologii wykorzystujących bezpieczniejsze zamienniki stosowanych obecnie substancji.

Obserwowane tendencje ogólnoeuropejskie, wskazują, że przedsiębiorstwa zajmujące się produkcją wyrobów metrażowych w coraz większym stopniu koncentrować się będą na produkcji wyrobów specjalistycznych. W przypadku wyrobów prostych technologicznie, a tym samym wrażliwych cenowo, w coraz większym stopniu wykorzystywany będzie outsourcing. Zakupy zewnętrzne firm wiązać się będą z wyrobami półprzetworzonymi do dalszej obróbki. W większym stopniu niż dotychczas nastąpi koncentracja działalności w obszarze innowacyjnych procesów uszlachetniania wyrobów półprzetworzonych produkowanych w krajach o taniej sile roboczej. W związku z wprowadzeniem nowych regulacji unijnych w zakresie zaostrzonych wymagań środowiskowych (m.in. program REACH) konieczna może okazać się konsolidacja mniejszych przedsiębiorstw branży tekstylnej.

Kolejnym wyzwaniem przemysłu włókienniczego w zakresie konkurencyjności związanym z ochroną środowiska jest dyrektywa<sup>15</sup> dotycząca zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli (z 1996 r.), która swym zakresem obejmuje zakłady obróbki chemicznej włókien i materiałów włókienniczych oraz garbarnie. Krajowym odpowiednikiem tej dyrektywy jest ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, zgodnie z którą obowiązek ubiegania się o pozwolenie zintegrowane ciąży na przedsiębiorstwach włókienniczych i skórzanych, których zdolności produkcyjne wynoszą ponad 10 ton wyrobów gotowych na dobę. Wspomniany wymóg znacznie ogranicza liczbę zakładów włókienniczych zobowiązanych

<sup>14</sup> MŚP – małe i średnie przedsiębiorstwa.

<sup>15</sup> Dyrektywa IPPC ang. *Integrated Pollution Prevention and Control*) – to Dyrektywa Unii Europejskiej nr 96/61/WE z 24 września 1996 r. w sprawie zintegrowanego zapobiegania i zmniejszania zanieczyszczeń.



do uzyskania pozwolenia zintegrowanego. Może on jednak skłonić przedsiębiorców do wprowadzania zmian restrukturyzacyjnych ograniczających niewykorzystane moce produkcyjne. Pozwolenie zintegrowane na prowadzenie działalności produkcyjnej zawiera m.in. graniczne wartości emisji zanieczyszczeń oraz inne parametry. Ponadto do obowiązków firm prowadzących działalność gospodarczą należy podejmowanie działań mających na celu zapobieganie zanieczyszczeniom, zwłaszcza przez zastosowanie Najlepszej Dostępnej Techniki (BAT – ang. *Best Available Technology*) i Najlepszych Praktyk dla Środowiska w Odniesieniu do Procesów Obróbki Mokrej w Przemysle Włókienniczym (BEP – *Best Environmental Practice for Wet Processes in the Textile Processing Industry*) oraz efektywne wykorzystywanie energii, niepowodowanie żadnych istotnych zanieczyszczeń, unikanie wytwarzania odpadów i jeśli jest to możliwe unieszkodliwianie ich, aby ograniczyć wpływ na środowisko.

W związku ze wzrostem świadomości ekologicznej społeczeństwa wzrastają wymagania w stosunku do przedsiębiorców w zakresie stosowania praktyk bezpiecznych dla środowiska. Klienci coraz częściej interesują się wyrobami i usługami spełniającymi coraz wyższe standardy środowiskowe, a administracja stale zaostrza wymagania prawne. Sytuacja ta zmusza przedsiębiorców do systemowego poszukiwania sposobów osiągnięcia coraz wyższych standardów.

System zarządzania środowiskowego EMAS (ang. *Eco Management and Audit Scheme*) jest programem wspólnotowym polegającym na dobrowolnym podejmowaniu zobowiązań przez przedsiębiorstwa w zakresie:

- wdrażania i utrzymywania systemów zarządzania środowiskowego zgodnie z wytycznymi normy ISO 14001,
- ciągłego identyfikowania aspektów środowiskowych i swojego znaczącego oddziaływania na środowisko,
- opracowywania i realizacji planów pozwalających na sukcesywne ograniczanie tych oddziaływań w sposób i w zakresie większym niż wymaga tego prawo wspólnotowe lub krajowe.

Kolejną inicjatywą Komisji Europejskiej jest Zintegrowana Polityka Produktowa. Obecna wiedza upoważnia do stwierdzenia, że każdy produkt w sobie właściwy sposób oddziałuje na środowisko, a cykl życia większości produktów jest długi i złożony. Obejmuje on m.in. fazę wydobywania surowca, projektowania produktu, jego wytwarzania, składania elementów w całość, marketingu, dystrybucji, sprzedaży, użytkowania, powstawania odpadu, jego zbiórki, naprawy, recyklingu i unieszkodliwiania. W związku z tym celowe jest dążenie do zminimalizowania oddziaływania produktu na środo-

wisko we wszystkich fazach cyklu jego życia, a zwłaszcza w fazach, w których to oddziaływanie jest największe oraz podejmowanie działań w tym zakresie w możliwie najbardziej efektywny sposób. Takie podejście powinno prowadzić także do redukcji kosztów wytwarzania, użytkowania i pozbywania się produktów oraz poprawy konkurencyjności przedsiębiorstw.

### 3.4. Rynki zbytu

#### 3.4.1. Przemysł włókienniczo-odzieżowy

Wspólna polityka handlowa UE z jednej strony nakierowana jest na otwarcie nowych rynków zbytu dla naszych produktów, co nieodzwrotnie prowadzi również do otwarcia wspólnotowego rynku na konkurencję z zewnątrz. Z drugiej strony stara się przeciwdziałać nieprawidłowościom pojawiającym się w wymianie handlowej, wobec ograniczenia dotychczas stosowanych kwot i kontroli strumienia towarowego.

Duże znaczenie dla sektora ma uzyskanie pomyślnych i zrównoważonych wyników trwających obecnie negocjacji handlowych w ramach Rundy DDA WTO.

Prace w zakresie poprawy dostępu do rynku dla towarów nierolnych między krajami członkowskimi WTO prowadzone są na forum Grupy Negocjacyjnej NAMA (z ang. *Non-Agricultural Market Access*). Celem negocjacji jest przede wszystkim harmonizacja taryf celnych, czyli redukcja tzw. komińów taryfowych (drastycznie wysokich stawek, znacznie odbiegających od przeciętnej stawki celnej danego kraju), obniżenie wysokich stawek (powyżej 15% *ad valorem*) oraz redukcja tzw. eskalacji taryfowej (stosowanie coraz wyższych stawek celnych na produkty o wyższym stopniu przetworzenia), szczególnie w odniesieniu do produktów eksportowanych przez kraje rozwijające się. Kolejnym celem negocjacji ma być również redukcja lub usunięcie barier pozataryfowych w handlu, które w sytuacji obniżających się stawek celnych na towary przemysłowe stanowią obecnie podstawowe utrudnienie w handlu.

Jednym z podstawowych przyszłych wyzwań dla polityki handlowej UE jest również kompleksowa i wzajemna liberalizacja handlu w drodze negocjacji umów o strefach wolnego handlu (SWH), m.in. z Ukrainą, krajami śródziemnomorskimi (Euromed), krajami Ameryki Południowej (Mercosur – Brazylia, Argentyna, Paragwaj, Urugwaj), Ameryki Środkowej i Wspólnoty Andyjskiej, krajami Zatoki Perskiej (GCC), krajami Azji (Korea, kraje ASEAN, Indie). Strategiczne znaczenie dla sektora ma większy dostęp do rynków gospodarek wschodzących, tj. Brazylia, Indie, Chiny, Rosja.

Zastosowanie mechanizmów ochrony powinno pozostać możliwą opcją tak, aby prowadzony dialog był bardziej skuteczny. Mechanizmy ochronne powinny być stosowane jako środek ostateczny i/lub w przypadku, gdy cel i warunki prawne dla ich zastosowania byłyby spełnione.

Rosnący nacisk konkurencji z Azji oraz pozycja rynkowa międzynarodowych wyrobów markowych lub przedsiębiorstw z sektora detalicznego wymusza bezpośrednie inwestycje zagraniczne lub zlecenie kontrahentom zewnętrznym całego procesu produkcji, a nie tylko szycia odzieży. Docelowym miejscem takiego przemieszczenia są głównie Chiny. Proces dywersyfikacji jest bardziej ograniczony, jeżeli podmioty tej gałęzi przemysłu koncentrują się na podniesieniu jakości swoich wyrobów. Obecnie do Unii Europejskiej, Stanów Zjednoczonych i Japonii trafia około 80% światowego importu odzieży, co potwierdza niewielki zakres eksportu z Północy na Południe i stanowi również dowód na słabość wymiany handlowej na linii Południe–Południe. Przemysł europejski posiada dobrą pozycję konkurencyjną wyrobów odzieżowych średniej i wysokiej jakości oraz technicznych wyrobów włókienniczych, którą powinien wykorzystać. Wzrastająca konkurencja i liberalizacja wymiany handlowej powinny przyczynić się do osiągnięcia ogólnego celu zrównoważonego rozwoju we wszystkich jego wymiarach (ekonomicznym, społecznym i środowiskowym).

Aktywna postawa krajowych przedsiębiorców powinna wywierać wpływ na podejmowane na poziomie Komisji Europejskiej decyzje i działania, kreujące politykę handlową.

W ramach dyskusji prowadzonych na forum UE dotyczących warunków importu na obszar UE w 2008 r. wyrobów włókienniczych i odzieżowych z Chin, Polska, uwzględniając postanowienia Porozumienia z 2005 r. (Memorandum of Understanding – MoU) pomiędzy UE a Chinami, i tym samym mając na uwadze wygaśnięcie z dniem 31 grudnia 2007 r., obowiązujących od połowy 2005 r. kwot ograniczających import do UE wyrobów włókienniczych i odzieżowych z Chin, popierała takie rozwiązanie kwestii importu tych wyrobów z Chin w 2008 r., które w okresie przejściowym zagwarantowałyby łagodne przejście pomiędzy systemem limitowym a bezlimitowym. Z tego punktu widzenia Polska prezentowała stanowisko, że optymalnym rozwiązaniem byłoby przedłużenie na 2008 r. obowiązującego systemu kontyngentowego z odpowiednio zwiększonymi poziomami kwot na poszczególne kategorie włókienniczo-odzieżowe. Stanowisko to konsekwentnie było prezentowane na forum Komitetu 133, Komitetu 133 Tekstylii, a także przedłożone w formie pisemnej do Rady UE.

Takie podejście nie zostało podzielone przez wystarczającą większość państw członkowskich UE. Z tego względu oraz wychodząc z zało-

zenia, że w 2008 r. powinny obowiązywać środki reglamentujące import do UE wyrobów włókienniczych i odzieżowych z Chin, Polska przychyliła się ostatecznie do poglądu, iż rozwiązaniem kompromisowym mogłoby być wprowadzenie w uzgodnieniu ze stroną chińską systemu ścisłego nadzoru importu do UE wyrobów włókienniczych i odzieżowych z Chin, opartego na zasadzie double-checking<sup>16</sup>.

W wyniku negocjacji przeprowadzonych przez Komisję Europejską ze stroną chińską ustalono ostatecznie, iż w roku 2008, 8 z 10 kategorii tekstylnych objętych MoU, podlegających w okresie 2005–2007 kontyngentowaniu, objęto nadzorem opartym na systemie „double-checking”. Komitet Tekstylny „COMTEX” w dniu 9 października 2007 r., w efekcie głosowania krajów członkowskich UE – przyjął odpowiednie uregulowanie w tym zakresie. Regulacja ta została opublikowana w OJ L 275 z dnia 19 października 2007 r. Jednocześnie na wniosek Polski Komitet Tekstylny „COMTEX” zgodził się co do tego, że KE powinna uważnie śledzić sytuację w imporcie tekstyliów i odzieży z Chin, także w kategoriach tekstylnych, które nie zostały objęte systemem nadzoru double-checking.

Zgodnie z ww. wymienionymi ustaleniami system licencyjnego nadzoru importu z Chin obowiązywał do końca 2008 r. W ramach dyskusji na forum UE dotyczących uzgodnienia regulacji importu tekstyliów i odzieży z Chin na rok 2009 Polska opowiadała się za kontynuowaniem licencyjnego nadzoru importu także w roku 2009. Ostatecznie na forum UE podjęto decyzję o prowadzeniu w 2009 r. wyłącznie granicznego nadzoru importu tekstyliów i odzieży pochodzących z Chin. Równocześnie monitoring ten objął szerszy zakres towarowy, a raporty i analizy danych importowych są prezentowane przez Komisję Europejską cyklicznie na forum Komitetu 133 (STIS) oraz na bieżąco analizowane przez państwa członkowskie UE.

W świetle analiz zaprezentowanych przez Komisję Europejską w roku 2008 sytuacja w handlu tekstyliami i odzieżą przedstawiała się w następujący sposób:

- porównując analogiczne dane za 2007 r., import tekstyliów i odzieży (T/O) do UE z krajów trzecich spadł o 3,8% w ujęciu ilościowym. W ujęciu wartościowym ww. import pozostał na niezmiennym poziomie (co oznacza wzrost cen jednostkowych);
- unijny eksport wyrobów T/O w 2008 r. uległ zmniejszeniu o 3,1% w ujęciu ilościowym. W ujęciu wartościowym spadł o 0,8% (co oznacza spadek cen jednostkowych);

---

<sup>16</sup> „Double checking” – przy imporcie oznacza obowiązek uzyskania licencji eksportowej wydanej przez kraj – eksportera, a następnie na jej podstawie obowiązek uzyskania pozwolenia na przywóz wydawanego przez właściwy organ UE.

- import wyrobów T/O do UE z Chin w 2008 r., porównując analogiczne dane za 2007 r., wzrost o 6,9% w ujęciu ilościowym oraz o 12,6% w ujęciu wartościowym (co oznacza wzrost cen jednostkowych);
- import wyrobów T/O do UE z Chin w trakcie 2008 r., objętych MOU (10 kategorii tekstylnych), porównując analogiczne dane za 2007 r., wzrost ilościowo średnio o 57%. Wartościowo wzrost wyniósł średnio 42% (co oznacza spadek cen jednostkowych).

W odniesieniu do preferencji taryfowych dla wyrobów tekstylnych i odzieżowych, jakie UE stosuje wobec państw rozwijających się (w ramach GSP<sup>17</sup> UE), preferencje te są wyłączone:

- wobec Chin (tekstylia i odzież),
- wobec Indii (tekstylia).

Pomimo rosnącej wartości eksportu potencjał polskich przedsiębiorców w międzynarodowych bezpośrednich i pośrednich kontaktach handlowych jest daleki od wyczerpania. Na tym polu powinno dążyć się do rozszerzania rynków zbytu przez przedsiębiorców, które powinno być poprzedzone rozeznaniami marketingowym.

Komisja Europejska dokłada wiele starań do rozwoju strefy eurośródziemnomorskiej zarówno w sferze biznesowej, szkoleniowej, technicznej i naukowo-badawczej celem poprawy konkurencyjności przemysłu włókienniczo-odzieżowego w tym regionie.

### 3.4.2. Przemysł skórzany

Wspólna polityka handlowa UE z jednej strony nakierowana jest na otwarcie nowych rynków zbytu dla naszych produktów, co nieodzwrotnie prowadzi również do otwarcia wspólnotowego rynku na konkurencję z zewnątrz. Z drugiej strony stara się przeciwdziałać nieprawidłowościom pojawiającym się w wymianie handlowej.

W chwili akcesji Polski do UE import obuwia z krajów pozaunijnych (krajów trzecich) na rynek UE był przedmiotem reglamentacji – kontyngentu ograniczającego (single-checking<sup>18</sup>) w przypadku Chińskiej Republiki Ludowej oraz nadzoru uprzedniego<sup>19</sup> (double-checking), obejmującego wszystkie rodzaje obuwia – w przypadku Socjalistycznej Republiki Wietnamu, a zatem z kierunków, z których wielkość importu tych towarów na ry-

<sup>17</sup> GSP – Generalny System Preferencji Celnych Unii Europejskiej.

<sup>18</sup> „Single checking” – przy imporcie oznacza wymóg uzyskania wyłącznie licencji importowej (pozwolenia na przywóz) wydanej przez właściwy organ UE.

<sup>19</sup> Nadzór uprzedni – oznacza obowiązek posiadania pozwolenia na przywóz będącego warunkiem importu; w przeciwieństwie do kontyngentu nie jest to ograniczenie importu; nie ma z góry określonej kwoty dostępu do rynku UE.

nek unijny jest znacząca. Oba ww. środki handlowe przestały obowiązywać z dniem 31 grudnia 2004 r.

## **Środki taryfowe dla przemysłu skórzanego**

### **1) Unijne stawki celne na import obuwia**

Z danych dotyczących importu obuwia na obszar Unii Europejskiej wynika, że najważniejszymi dostawcami tych towarów na rynek Wspólnoty są Chiny, Wietnam, Indie, Indonezja, Tajlandia, Rumunia i Brazylia, z tym że import z Chin i Wietnamu stanowi ok. 50% importu obuwia ogółem. Po przyjęciu do Unii Europejskiej dziesięciu nowych państw generalne kierunki importu tych towarów do UE nie uległy zasadniczej zmianie, bowiem ze względu na niskie koszty produkcji obuwie z krajów dalekowschodnich dominuje także w imporcie 10 nowych członków UE.

Stawki celne na wyroby klasyfikowane w dziale 64 unijnej taryfy celnej wahają się od 3 do 17% w zależności od typu obuwia.

Przepisy unijne ustanowiły również wobec niektórych państw preferencje taryfowe w ramach umów o strefach wolnego handlu, co oznacza, że import z określonych kierunków dokonywany jest po niższej, w przeważającej mierze zerowej stawce celnej. Spośród państw będących znaczącymi eksporterami obuwia na obszar Unii Europejskiej preferencjami taryfowymi objęte zostały Bułgaria, Turcja, Rumunia, Szwajcaria i Tunezja.

### **2) Generalny System Preferencji Celnych Unii Europejskiej**

Na liście krajów objętych unijnym systemem GSP znajdują się Brazylia, Indonezja oraz Tajlandia, a więc państwa, które należą do największych eksporterów obuwia na obszar Unii Europejskiej, jednakże import z tych kierunków nie został wyłączony z preferencji celnych wynikających z systemu GSP, gdyż nie zostały spełnione warunki wynikające z przepisów UE w zakresie GSP UE. Malezja oraz Indie także notują bardzo znaczący eksport obuwia na rynek UE. Natomiast w ramach obecnych przepisów w zakresie GSP UE wyłączono preferencje celne wobec importu obuwia z Wietnamu i Chin.

### **Postępowanie i cła antydumpingowe**

Ostateczne cła antydumpingowe (AD) na przywóz obuwia skórnego z Chin i Wietnamu do UE zostały nałożone w październiku 2006 r. Wyniosły 9,7–16,5% dla producentów chińskich i 10% dla wietnamskich. Na zasadzie wyjątku cła wprowadzono na okres jedynie dwu lat. Zgodnie

z rozporządzeniem antydumpingowym okres obowiązywania ostatecznych ceł antydumpingowych to 5 lat. KE postąpiła tak z uwagi na rozbieżne interesy państw członkowskich UE w tej sprawie i obawy, że cła AD utrudnią sytuację konsumentów i importerów.

W październiku 2008 r., na wniosek obuwniczego przemysłu unijnego, m.in. polskiego, hiszpańskiego, portugalskiego oraz rumuńskiego, KE wszczęła przegląd wygaśnięcia ceł AD, mimo iż 15 państw członkowskich UE sprzeciwiło się tej decyzji na Komitecie Antydumpingowym. Z tego też względu sprawa ta była od początku kontrowersyjna i polityczna. Jej pozytywne zakończenie, czyli przedłużenie obowiązujących ceł antydumpingowych było niezwykle trudne, z uwagi na konieczność uzyskania poparcia dla takiego rozwiązania większości państw członkowskich, które pierwotnie sprzeciwiły się nawet samemu wszczęciu tego postępowania.

Przeprowadzone przez KE postępowanie wykazało, że mimo niewielkiego spadku importu po cenach dumpingowych z Chin i Wietnamu, zwiększył się poziom dumpingu i szkody w imporcie z tych krajów.

Wykazano również, że cła AD miały wyraźnie pozytywny skutek dla przemysłu Wspólnoty. W porównaniu z okresem poprzednim zahamowany został gwałtowny spadek produkcji i udziału w rynku. Wyraźnie wzrosła produkcja w ujęciu wartościowym, co obrazuje skuteczne przesunięcie unijnego sektora obuwniczego w kierunku wyższego segmentu rynku. W okresie obowiązywania ceł wzrosła przeciętnie rentowność producentów, choć nie osiągnęła jeszcze zakładanego docelowego poziomu 6%. Ustabilizowanie sytuacji na rynku przyniosło korzystny bodziec restrukturyzacyjny dla producentów obuwia w UE, w tym w nowych państwach członkowskich, zwłaszcza w Polsce i Rumunii. Dokonano znacznych inwestycji, szczególnie w technologię i jakość produkcji oraz w promowanie własnej marki. W wielu przypadkach uproszczono również dystrybucję, sprzedając bezpośrednio do detalistów. Efektywność podjętych inwestycji przełożyła się na wyraźnie wyższą rentowność w porównaniu z producentami, którzy nie podjęli się inwestycji.

Wbrew obawom niektórych krajów unijnych cła AD nie wpłynęły negatywnie na konsumentów ani importerów. Wzrost cen obuwia w handlu detalicznym był nieznaczny i odpowiadał poziomowi ogólnej inflacji. Również rentowność importerów i dystrybutorów pozostała na wysokim poziomie, a w licznych przypadkach nawet wzrosła w porównaniu z pierwotnym postępowaniem.

Obecnie KE proponuje przedłużenie obowiązywania ceł AD w imporcie obuwia skózanego z Chin i Wietnamu na okres kolejnych 15 miesięcy. Jest to propozycja motywowana politycznie chęcią uzyskania popar-



cia większości państw członkowskich, a nieuzasadniona merytorycznie czy prawnie.

Polski rynek obuwniczy jest bardziej rozdrobniony niż zachodni i bardziej narażony na konkurencję z obuwiem chińskim i wietnamskim. Mimo to, polski przemysł obuwniczy należy do prężnych i konkurencyjnych. Dokonał bardzo znaczących inwestycji i odnotował w ostatnich latach wzrost produkcji zarówno pod względem ilości, jak i wartości.

Polska aktywnie współdziała na forum unijnym w tworzeniu regulacji handlowych kształtujących zasady handlu zagranicznego Unii Europejskiej z krajami pozaunijnymi, w sposób korzystny dla polskich przedsiębiorców. Polska aktywnie broni zasad uczciwej konkurencji na rynku unijnym, przeciwstawiając się importowi z krajów pozaunijnych realizowanemu na nieuczciwych zasadach. Należy zaznaczyć, że kształtowanie unijnych środków handlu zagranicznego jest decyzją całej Wspólnoty, nie poszczególnych państw unijnych, które tworzą tę Wspólnotę. Należy mieć na uwadze, że kierunek wspólnej polityki handlowej Unii stanowi wypadkową interesów handlowych wszystkich 27 państw członkowskich UE. Rząd na bieżąco konsultuje prezentowane stanowisko w tej sprawie z izbami branżowymi działającymi w Polsce.

Dalsza aktywna współpraca z przedstawicielami biznesu, a przede wszystkim przekazywanie niezbędnych informacji przez izby branżowe oraz ich bezpośredni kontakt z Komisją Europejską są nieodzowne dla skutecznego reprezentowania interesu polskiego przemysłu skórzanego na forum wspólnotowym.

### **3.5. Technologie informacyjne i komunikacyjne**

Technologie informacyjne i komunikacyjne (ang. *information and communication technologies* – ICT) stanowią poważną siłę stymulującą pozytywne zmiany w świecie. Poziom nasycenia gospodarki przez ICT uważany jest obecnie za jedną z miar rozwoju ekonomicznego oraz stopnia zaawansowania społeczeństwa informacyjnego. Do najważniejszych obszarów, w których rozwijane są technologie informacyjne i komunikacyjne należą:

- dostęp do informacji,
- edukacja,
- e-Biznes,
- nowe media.

Nowoczesne technologie stwarzają jakościowo inne możliwości dostępu do informacji, przyczyniają się do przyspieszenia procesów biznesowych.

W przemyśle lekkim skuteczne zarządzanie informacją, poprzez usprawnienie łańcuchów dostaw, tworzenie sieci wirtualnych, stało się elementem kluczowym dla zachowania konkurencyjności przy wytwarzaniu małych partii i ograniczaniu opóźnień produkcyjnych.

Handel elektroniczny pomiędzy przedsiębiorstwami ogranicza się faktycznie do dużych przedsiębiorstw sektora. Tam właśnie kumulują się główne korzyści wynikające ze stosowania ICT. Dlatego też małe i średnie przedsiębiorstwa również powinny brać udział w handlu elektronicznym, aby móc zespolić swoje fragmentaryczne działalności i poszukiwać w skali światowej dostawców i rynków zbytu.

Dostępne dane na temat wykorzystania ICT w sektorze włókienniczym są bardzo ograniczone, ale wydaje się, że sytuacja jest taka sama jak w innych sektorach wytwórczych, gdzie małe i średnie przedsiębiorstwa nie w pełni wykorzystują możliwości wynikające z inwestycji w te technologie. Przewiduje się nasilenie działań zmierzających w kierunku informowania małych i średnich przedsiębiorstw na temat zalet technologii informacyjnych i komunikacyjnych.

Ponadto w bardzo małym stopniu ICT jest wykorzystywane w procesie edukacji, nauki zawodu czy podnoszenia kwalifikacji. Brakuje profesjonalnych programów, które mogłyby przyczynić się do popularyzacji zawodu włókiennika. Dotychczas powstał jeden film, zachęcający młodych ludzi do wyboru zawodu odzieżownika.

W procesie zarządzania przedsiębiorstwem powinny być wykorzystywane coraz częściej systemy klasy ERP (ang. *Enterprise Resource Planning* – Planowanie Zasobów Przedsiębiorstwa), gdzie do podstawowych obszarów zalicza się:

- zarządzanie finansami i controlling,
- zarządzanie procesami produkcyjnymi,
- magazynowanie i obsługa sprzedaży,
- zarządzanie zasobami ludzkimi,
- bieżąca kontrola i analiza kondycji firmy.

Powinno się również dążyć do zintensyfikowania wdrażania technologii informacyjnych w funkcjonowaniu przedsiębiorstwa, systemów zarządzania jakością, środowiskiem oraz w zakresie wymagań BHP.

Pozwoli to na:

- usprawnienie komunikacji wewnętrznej w przedsiębiorstwie,
- obniżenie kosztów komunikacji w firmie,

- zapewnienie prawidłowego obiegu informacji,
- zarządzanie informacją i bazami danych,
- poprawę dostępności i przetwarzania danych i ich bezpieczeństwa.

## 4. Analiza SWOT

W analizie SWOT<sup>20</sup> mocne i słabe strony charakteryzują sektor przemysłu lekkiego i jednostki badawczo-rozwojowe, działające w obszarze przemysłów: włókienniczego, odzieżowego i skórzanego. O przewadze sektorów przemysłu lekkiego oraz jednostek badawczo-rozwojowych mówią mocne strony, natomiast słabe strony uwypuklają problemy, które powinny zostać usunięte lub ograniczone.

Zjawiska występujące w otoczeniu przemysłu lekkiego i jednostek B+R, określane jako szanse, zostaną wykorzystane dla poprawy konkurencyjności przedsiębiorstw.

Oddziaływanie otoczenia odbierane jako zagrożenie, bariera w rozwoju powinno być ograniczane w ramach podejmowanych działań zmierzających do poprawy konkurencyjności przedsiębiorstw.

### MOCNE STRONY

- wysoka jakość wytwarzanych produktów
- wdrożone systemy zarządzania jakością w przedsiębiorstwach
- rynkowe ukierunkowanie produkcji, zgodność z trendami mody
- zdolność do szybkiego dostosowania się do potrzeb rynku
- wysoki poziom obsługi dostaw: terminowość, opakowania, logistyka itp.
- wysoko wykwalifikowana kadra techniczna i pracownicza
- duża baza B+R
- bogata oferta handlowa wyrobów spełniających standardy ekologiczne

### SŁABE STRONY

- niewystarczający udział produktów nowych i zmodernizowanych w produkcji sprzedanej, będących wynikiem działalności innowacyjnej

---

<sup>20</sup> SWOT ang. *Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats*.

- niższa wydajność pracy niż średnia unijna (mierzona wielkością wartości dodanej/ liczbę pracujących) spowodowana w dużym stopniu inną strukturą przemysłu
- niski poziom nakładów na inwestycje i B+R
- niewykorzystane moce produkcyjne z powodu niskiej podaży pracowników
- niedostateczne promowanie krajowych marek handlowych i firmowych
- niedostateczne wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych w procesach zarządzania przedsiębiorstwem
- niedostateczne zaangażowanie w realizację projektów międzynarodowych finansowanych przez UE
- niedostateczne zainteresowanie przedsiębiorców udziałem w organizacjach branżowych

### **SZANSE ROZWOJU**

- migracja produktowa w stronę wyższych segmentów rynku (podwyższenie wartości dodanej)
- kreowanie zapotrzebowania na ekowyroby
- wykorzystanie pojawiających się potrzeb niszowych
- moda i marketing jako wyznaczniki działań produkcyjnych
- efektywne wykorzystanie środków z funduszy strukturalnych UE
- promowanie własnych marek
- wykorzystanie klastrów i innych form organizacyjnych do podniesienia innowacyjności, wspólnego rozwiązywania problemów, szybkiej reakcji na potrzeby rynku, łatwiejszego dostępu do unijnych funduszy

### **ZAGROŻENIA ROZWOJU**

- silna konkurencja azjatycka
- ograniczony dostęp do rynków krajów trzecich
- rosnące koszty pracy
- nieadekwatny system kształcenia zawodowego
- zmniejszanie się liczby wykwalifikowanych kadr
- ograniczona dostępność i wysokie koszty pozyskania kapitału na rozwój
- niska dynamika wzrostu siły nabywczej konsumentów na rynku krajowym

- wzrost kosztów wytwarzania wyrobów związanych z wdrożeniem systemu REACH
- kłopoty finansowe klientów i nieuczciwe praktyki
- nieuczciwe praktyki konkurencyjne stosowane przez niektóre kraje (subsydia, dotacje, bariery handlowe)
- nieskuteczne instrumenty ochrony handlu i zbyt liberalny Generalny System Preferencji
- szara strefa

## 5. Zakończenie

Przemysł lekki jest znaczącą składową przemysłu wytwórczego zarówno w Unii Europejskiej (UE-27), jak i w Polsce. Na poziomie unijnym funkcjonuje ok. 153 tys. przedsiębiorstw, których obroty są rzędu 201,2 mld euro. Wytwarza on ok. 4% całkowitej wartości dodanej, w czym znaczący udział ma przemysł włókienniczy. Szacuje się, że w przemyśle tym pracuje 3,4 mln osób, z czego ok. 65% stanowią kobiety. Tak dużego zatrudnienia kobiet nie odnotowuje żaden przemysł. Ogółem zatrudnienie w przemyśle lekkim stanowi ok. 9% zatrudnienia w przemyśle wytwórczym UE-27 (dane 2005 r.). Krajem wiodącym w przemyśle lekkim, zarówno pod względem zatrudnienia, jak również udziału w obrotach są Włochy. Nie zmienia to jednak faktu, że przemysł, ten odgrywa znaczącą rolę w wielu krajach członkowskich, takich jak Niemcy, Francja, Hiszpania, Wielka Brytania, Portugalia czy Polska. Europejski przemysł, odczuwając wpływ globalnej konkurencji, dokonał w ostatnich latach dywersyfikacji produkcji, odchodząc od tradycyjnej produkcji na rzecz materiałów przeznaczonych do celów technicznych i przemysłowych, jak również adresując swoje wyroby do odbiorców z wyższych segmentów rynku, którzy cenią wzornictwo, jakość i innowacyjność wyrobów. Tym zmianom towarzyszyły procesy restrukturyzacji techniczno-technologiczno-organizacyjnej, których głównym celem był wzrost międzynarodowej konkurencyjności.

W unijnych przemysłach włókienniczym i odzieżowym utrzymuje się tendencja spadkowa w zatrudnieniu. W 2008 r. w stosunku do roku poprzedniego zmniejszyło się ono odpowiednio o 6,5% i 5,9%. Zmiany zatrudnienia odczuły również krajowe przemysły włókienniczy i odzieżowy, które w analogicznym okresie odnotowały 11,3% i 5,8% spadek zatrudnienia.

Kluczowymi zagadnieniami dotyczącymi tego przemysłu są kwestie polityki handlowej, ze szczególnym uwzględnieniem liberalizacji handlu, barier handlowych oraz instrumentów promocji. W centrum uwagi znajdują

się Chiny oraz inne kraje azjatyckie. Zasadniczym problemem jest dostęp do rynków krajów trzecich na zasadzie wzajemności, gdzie napotymane są bariery taryfowe i pozataryfowe. Od wielu lat szuka się skutecznego sposobu monitorowania przepływu „wrażliwych” wyrobów przemysłu lekkiego, który pozwoli na antycypowanie dynamiki zjawisk i podejmowanie interwencji w odpowiednim czasie i obszarze. Innym istotnym zagadnieniem, które jest przedmiotem dyskusji krajów unijnych są reguły pochodzenia i zasady etykietowania wyrobów.

Między innymi w tym kontekście prowadzi się ożywiony dialog z krajami obszaru eurośródziemnomorskiego w sprawie przyszłości przemysłu włókienniczego i odzieżowego, który w konsekwencji ma przybrać formę wspólnej strategii przemysłowej.

Jednocześnie też nie można zapominać, że europejski przemysł lekki jest światowym liderem w zakresie wykorzystania technologii, mody i innowacji, szczególnie silnie rozwijających się w dziedzinie technicznych i przemysłowych wyrobów włókienniczych, jak również wysokiej jakości odzieży. Wychodząc z założenia, że innowacja, projektowanie i wizerunek należą do najmocniejszych atutów europejskich przedsiębiorstw włókienniczych, odzieżowych i skórzanych, ochrona własności intelektualnej nabiera fundamentalnego znaczenia dla zagwarantowania temu przemysłowi konkurencyjnej pozycji w skali globalnej.

Zmiany zachodzące w polskim przemyśle lekkim są odzwierciedleniem zmian w europejskim przemyśle lekkim. Pomimo dynamicznych procesów restrukturyzacyjnych, zachodzących w ostatnich latach w przemyśle lekkim w Polsce, wciąż jest on znaczącym działem gospodarki, zatrudniającym około 145 tysięcy pracowników, w blisko 1355 przedsiębiorstwach, których przychody z całokształtu działalności przekroczyły w 2008 roku wartość 20 mld PLN. Zmiany w zatrudnieniu, jakie zaszły w przemyśle lekkim w Polsce od 1989 r., należą do najgłębszych w przemyśle. Zatrudnienie zmniejszyło się ponadczterokrotnie.

W ciągu pięciu lat (2004–2008) eksport z Polski wyrobów włókienniczych i skórzanych ogółem wzrósł odpowiednio o 36% i 12%, natomiast wyrobów odzieżowych zmalał odpowiednio o 27%. Podobne tendencje zaobserwowano w imporcie wyrobów. Głównymi partnerami Polski w eksporcie wyrobów włókienniczo-odzieżowych są Niemcy, Rosja, Francja i Holandia.

Przemysł włókienniczo-odzieżowy jest rozlokowany na całym terytorium kraju, ale zwiększona koncentracja dotyczyła obszaru pięciu województw: łódzkiego, wielkopolskiego, dolnośląskiego, śląskiego i kujawsko-

-pomorskiego, gdzie skupia się ok. 62% przedsiębiorstw przemysłu tekstylnego-odzieżowego, zatrudniających ok. 68% pracujących w tym przemyśle.

Kryzys na rynkach finansowych miał istotny wpływ na funkcjonowanie przedsiębiorstw. Na spadek zamówień, w tym eksportowych, przedsiębiorstwa zareagowały zmniejszeniem zatrudnienia.

Zarówno polski, jak i europejski przemysł lekki muszą się liczyć z pojawianiem nowych wyzwań, które związane będą głównie ze zmianami na arenie międzynarodowej oraz ewolucją czynników konkurencyjności w coraz większym stopniu związanych z dostępem do surowców, innowacjami, badaniami naukowymi, umiejętnościami pracowników różnych szczebli i jakością wyrobów.

Dodatkowym problemem związanym z funkcjonowaniem zakładów jest brak kadr technicznych na wszystkich poziomach zatrudnienia, pomimo poprawiającej się atrakcyjności zarobkowej. System kształcenia zawodowego powinien być efektywny i elastyczny oraz uwzględniający zapotrzebowanie przemysłu na konkretne specjalności i umiejętności zawodowe.

Odnosząc się do analizy oraz mając na względzie zewnętrzne czynniki oddziaływujące na rynek wspólnotowy, których osłabienia nie należy oczekiwać w najbliższym czasie, niezbędne jest doskonalenie indywidualnych strategii zarządzania przedsiębiorstw, które pozwolą na ustabilizowanie pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw przemysłu lekkiego. Konkurencyjność polskiego przemysłu lekkiego zależeć będzie od:

- ⇒ większego zaangażowania w poszukiwaniu nowych produktów,
- ⇒ wdrażania innowacyjnych technologii uwzględniających zasady Europejskiej Polityki Ekologicznej,
- ⇒ wdrażania technologii informacyjnych i komunikacyjnych,
- ⇒ tworzenia różnorodnych związków kooperacyjnych „od surowców do sprzedaży detalicznej gotowych wyrobów”,
- ⇒ korzystania z praw własności intelektualnej,
- ⇒ poziomu kształcenia/dokształcania pracowników pod kątem wprowadzanych zmian technologicznych i modernizacji procesów produkcyjnych,
- ⇒ umiejętnego wdrożenia zaleceń nowej polityki w zakresie środków chemicznych w ramach REACH,
- ⇒ zapewnienia ochrony konsumenta, zdrowia i środowiska przez wszystkich dostawców towarów na rynek,
- ⇒ zapewnienia poprzez regulacje prawne i politykę państwa wobec banków dostępu do środków finansowych (kredyty obrotowe i inwestycyjne) dla przedsiębiorstw branży włókienniczej na korzystnych warunkach (od długiego już czasu branża ta jest uważana przez rynki finansowe za obciążoną dużym ryzykiem, co tworzy utrudnienia w dostępie



do środków finansowych, dodatkowo pogarszając sytuację branży (zasada błędnego koła),

- ⇒ skuteczności polityki unijnej w zakresie otwarcia rynków trzecich na wyroby unijne oraz efektywności ochrony przed nieuczciwymi praktykami handlowymi w imporcie wyrobów tekstylno-odzieżowych na rynek unijny.

Istotną sprawą jest tworzenie pozytywnego wizerunku przedsiębiorstw, opartego na zasadach „public relation”, podkreślającego sukcesy przedsiębiorców na globalnym rynku, promującego narodowe i regionalne produkty i rozwiązania oraz jego nowoczesność.

Przedsiębiorstwa nadal powinny skoncentrować swoją uwagę na doskonaleniu własnej strategii zarządzania zmianami, która określi skuteczny i efektywny sposób reagowania na dynamiczne zmiany pojawiające się na globalnym rynku, ze szczególnym uwzględnieniem dostępu do surowców oraz ekspansji Chin, Indii i innych państw. Powinna ona również uwzględniać reorientację na badania naukowe, wdrażanie innowacji, ale też na przeobrażenia strukturalne w zatrudnieniu (podnoszenie kwalifikacji i mobilność).

## Light industries in Poland

### Summary

The aim of this study is to define the role which light industries currently play in the Polish economy and to set out their development prospects as well as factors determining the development. Changes in light industries which occurred in Poland in the years 2004–2008 as well as selected aspects of competitiveness are the subject of the analysis presented in this publication. In particular the information provided here concerns:

- the economic situation, the innovative activity and the foreign trade results of textile, clothing and leather sectors,
- the regional location and the concentration of textile, clothing and leather industries in Poland,
- the unique, sectorial problems of light industries identified in selected horizontal areas (arising from the document *The Horizontal Industrial Policy Concept in Poland*) i.e. innovation, human capital, environmental protection – sustainable growth, markets, information and telecommunications technologies,
- the SWOT analysis of light industries, in which strengths, weaknesses, opportunities and threats of those industries were presented.